



Drošības jautājumi starppriekšmetu mācību saturā pamatizglītībā

Metodiskais līdzeklis

Drošības jautājumi starppriekšmetu mācību saturā pamatizglītībā

Metodiskais līdzeklis

Metodiskais līdzeklis izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Metodiskā līdzekļa izstrādi un sagatavošanu publicēšanai Projektā vadija **Santa Kazaka**.

Metodisko līdzekli izstrādāja **Inese Bautre** un **Mihails Basmanovs**.

Metodisko līdzekli izvērtēja ārējā eksperte **Gita Pērkone**.

ISBN **978-9934-24-127-7**

Saturs

Ievads	4
Drošības jautājumi mācību saturā. 1.–3. klase	8
Drošības jautājumi mācību saturā. 4.–6. klase	15
Drošības jautājumi mācību saturā. 7.–9. klase	22
PIELIKUMS	31
Papildu resursi drošības jautājumos	31

Ievads

Metodiskais līdzeklis ir veidots, lai palīdzētu skolotājiem īstenot Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumus Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" (turpmāk – standarts) noteiktos plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus ar drošību saistītajā mācību saturā (skat. <https://likumi.lv/ta/id/303768>).

Metodiskā līdzekļa mērķis ir veicināt drošības jautājumu apkopojumu pamatizglītības mācību saturā, nodrošinot zināšanu, motivācijas, prasmju un attieksmju kopumu, lai izdarītu vērtējumus un pieņemtu ikdienas lēmumus, spētu identificēt apdraudējumus un riskus dažādās vidēs un situācijās, tai skaitā valsts aizsardzības apdraudējuma gadījumos, veikt preventīvus drošības pasākumus, identificēt drošas rīcības soļus, izvēloties piemērotākās problēmrisināšanas stratēģijas un atbilstoši rīkojoties.

Veselības un drošības pamatā ir izvēles, kuras cilvēks izdara dzīves laikā. Katrs no mums izvēlas rīkoties droši vai nedroši, veselīgi vai neveselīgi. Īpaša riska grupa šajā ziņā ir bērni un jaunieši. Viņiem bieži rodas vēlme pārbaudīt savu neatkarību, veidot personīgo identitāti un paplašināt sociālo dzīvi, tāpēc jaunieši bieži eksperimentē arī ar dažādiem uzvedības veidiem. Veselībai un drošībai nelabvēlīgās situācijās bērnu un jauniešu rīcība bieži neatbilst viņu zināšanām par to, kā būtu jārikojas.

Cilvēka drošumspēja (*human securitability – a form of resilience*) ir starptautiski lietots jēdziens, kas raksturo cilvēka adaptācijas spēju strauji mainīgā vidē. Cilvēks ar augstu drošumspēju ir par sevi drošs, radošs cilvēks, kas spēj parūpēties par sevi un citiem un pielāgoties apstākļiem.

Izšķir septiņus cilvēkdrošības aspektus: veselības drošība, ekonomiskā drošība, personiskā (fiziskā) drošība, ekoloģiskā drošība, uzturdrošība, kopiendrošība un politiskā drošība.

Cilvēkdrošība ir universāla un visaptveroša, tā ir svarīga cilvēkiem ikvienā vietā, tās komponentes ir savstarpēji atkarīgas un saistītas. Šo spēju ir vieglāk nodrošināt, savlaicīgi novēršot nevēlamo, nevis vēlāk ar intervences palīdzību.

Cilvēks ar zemu drošības sajūtu jūtas apdraudēts, nevēlas izmantot personības izaugsmei piedāvātās iespējas, neuzticas un nevēlas sadarboties ar apkārtējiem. Skolēns spēj sekmīgi mācīties skolā un attīstīt savas spējas veidot personību tikai no drošības aspekta ilgtspējīgā vidē.

Cilvēkdrošības pamatā ir katra cilvēka personīgā drošības sajūta – cik droši es šodien jūtos? Cik droši es jūtos, domājot par rītdienu? Ko man darīt, ja nejūtos droši? Cilvēka nedrošība ir unikāla, bet galvenais ir jautājums – kāpēc es raizējos? Vai es varu ietekmēt apstākļus sev apkārt?

Cilvēks ir savas drošības veidotājs, un cilvēkam ir jāuzņemas atbildība par savas drošības paaugstināšanu, cilvēka drošība palielinās mijiedarbībā un sadarbojoties ar kopienā.

Šis temats aplūkots materiālā "Praktiskās vadlīnijas cilvēkdrošības koncepcijas ieviešanai kopienu līmenī, tajā skaitā nevalstiskajās organizācijās" (autori: Ž. Ozoliņa, I. Reinholde, L. Rudzīte).

saite <https://nvo.lv/uploads/201910181557552513.pdf>

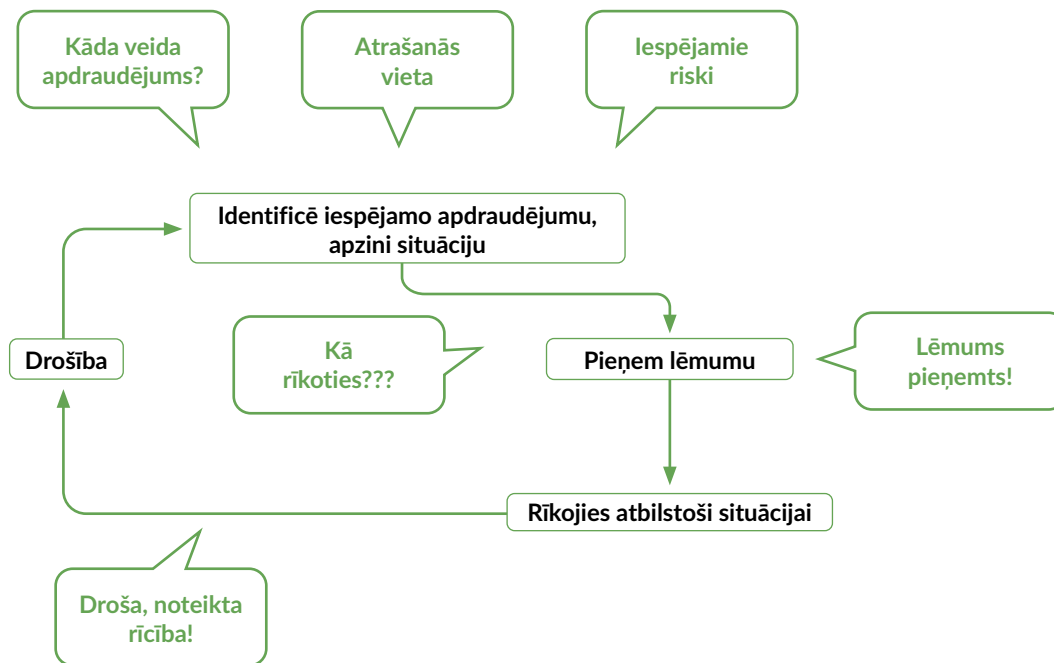
Autores savā darbā cilvēkdrošības jomas sadaļā "Fiziskā/personīgā drošība" uzsver sekojošas iespējamās nedrošās situācijas Latvijā (skat. tabulu):

Cilvēkdrošības joma	Iespējamās bažas individuāliem cilvēkiem Latvijā
Fiziskā/personīgā drošība	<ul style="list-style-type: none"> • cietīšu nelaimes gadījumā; • cietīšu no autovadītāju agresīvas braukšanas; • mani var apzagt; • cietīšu no fiziskas vardarbības uz ielas; • cietīšu huligānu uzbrukumā; • cietīšu no organizētās noziedzības; • cietīšu terora aktā; • cietīšu no fiziskas vardarbības mājās; • cietīšu no seksuālas vardarbības (piespiedu seksuālām attiecībām); • cietīšu no emocionālas vardarbības (lamāšanas, kritizēšanas, likšanas justies vainīgam u. c.) ģimenē; • zaudēšu ģimenes un tuvāko cilvēku izpratni un atbalstu.

Autores savā darbā apskata arī jautājumu “Ko darīt individuālam?” un secina, ka cilvēkdrošības pamatā ir katra cilvēka personīgā drošības sajūta – cik droši es šodien jūtos? Cik droši es jūtos, domājot par rītdienu? Ko man darīt, ja nejutos droši?

Tādēļ ir svarīgi apgūt drošības jautājumus jau no pirmsskolas, lai katrs individuāli spētu justies pārliecināti un droši jeb celtu savu drošumspēju.

Drošības jautājumu apguvē skolēniem ir svarīgi iemācīties pavisam vienkāršu drošības algoritmu (skat. 1. attēlu).



1. attēls. Drošības algoritms

Integrēta un jēgpilna mācīšanās ir viens no svarīgākajiem jaunās mācību satura apguves pieejas aspektiem.

Drošas rīcības prasmes vispārējā izglītībā tiek pilnveidotas starpdisciplināri (starp vairākām mācību jomām un mācību priekšmetiem vairākos līmeņos, piemēram, sports un veselība, dabaszinības, ģeogrāfija, fizika, bioloģija, ķīmija, dizains un tehnoloģijas, datorika, sociālās zinības), tas izpaužas gan tematiski, gan attiecībā uz apgūstamajām prasmēm.

Apgūstot mācību saturu par drošības jautājumiem integrēti, sākot no 1. klases, skolēns pēctecīgi konstruē zināšanas, veido izpratni, attīsta prasmes, stiprina motivāciju un ieradumus, mācās pārnest un izmantot apgūtās zināšanas un prasmes jaunās ar savu un citu drošību saistītās situācijās.

Drošības izpratne skolēnam veidojas, apgūstot:

- **teorētiskas zināšanas** – vispusīgas zināšanas par drošību, kas ir skaidri definētas, universālas, deklaratīvas, faktuālas un formālas;
- **praktiskas jeb procedurālas zināšanas** – prasmes attiecībā uz savu drošību, piemēram, veikt praktiskos un laboratorijas darbus, lietot dažādus piederumus un vielas, ievērot ceļu satiksmes noteikumus, meklēt padomu problēmu risināšanā. Praktiskās zināšanas atklāj to, kā teorētiskās zināšanas darbojas reālajā dzīvē, tādējādi padarot teorētiskās zināšanas saprotamākas un jēgpilnākas;
- **kritisko domāšanu** – tādējādi skolēni attīsta izzinošu, ieinteresētu, pētniecisku, jautājošu attieksmi. Kritiskā domāšana rosina rīkoties ar zināšanām un “iegūt varu” pār tām (pašapzināšanās – reflektēt par sajūtām, diskutēt par motīviem, vērtībām, attieksmēm);
- **pilsoniskumu** – spēju rīkoties ētiski un atbildīgi, zināt savas tiesības un pienākumus.

Piemēri:

Skolēnu aktivitātes Dabaszinātņu mācību jomā, bioloģija 7. klasei:

- Ekstremālās situācijās saistībā ar ķermeņa segu ir **jāizvērtē iespējas un jārikojas** savu iespēju robežās. **Izvērtē** situāciju pirms rīcības un **sniedz** pirmo palīdzību, ievērojot noteikto procedūru.
- **Ievēro** darba drošības noteikumus, veicot pētījumu.

Lai izvairītos no skeleta un muskuļu traumām sporta treniņu rezultātā, jāsporto trenera vadībā, **ievērojot** drošības noteikumus.

Skolēnu aktivitātes mācību jomā “Veselība un fiziskās aktivitātes”, modulis “Pārvietošanās ar braucamlīdzekļiem”:

- **Kritiski izvērtē**, kāpēc fiziskajās aktivitātēs ar ripojošiem braucamlīdzekļiem vienmēr **jālieto** aizsargekipējums un jāpārbauda inventārs.
- **Ievēro** noteiktās drošības prasības gan BMX trasēs, gan skateparkos un citās fizisko aktivitāšu vietās, lai būtu droša vide visiem dalībniekiem. Piemēram, pārvietojoties mācību laukumā, ievēro kustības pamatvirzienu.

Prasmju apguves laikā ar skolotāja atbalstu mācību laukumā **modelē dažādas situācijas** ceļu satiksmē, piemēram, krustojuma pārbraukšanu ar velosipēdu atbilstoši ceļu satiksmes noteikumiem.

Ieteicami arī vingrinājumi skolēnu drošumspējas paaugstināšanai, piemēram, attīstīt reakcijas ātrumu un kustību biežumu, lai ekstremālās dzīves situācijās spētu ātri orientēties cilvēku pulī un izvairītos no sadursmēm ar citiem.

Mācību saturā uzsvars tiek likts uz padziļinātu izpratni un kopsakarību veidošanu, tāpēc liela nozīme mācību procesā ir savstarpējai skolotāju sadarbībai stundu plānošanā un tematu saskaņošanā par drošības jautājumiem. Mācību priekšmetu skolotāji analizē, kurus jēdzienus un prasmes katrā mācību priekšmetā iespējams veiksmīgāk apgūt un kā skolēnu kompleksais sniegums skolā tiek vērtēts procesa noslēgumā. Piemēram, dabaszinībās skolēni 2. klasē apgūst **3. tematu “Kāpēc notiek kustība?”**

Kas ietekmē objekta kustību? Nosauc drošas kustības piemērus, analizējot situācijas skolā (piemēram, pārvietošanos gaitenī, klasē, sporta zālē) un savā ceļā uz skolu (piemēram, dažādos laikapstākļos). Savukārt mācību priekšmetā “Sports un veselība”, kas iekļauts modulī “Pārvietošanās”, skolēni izpilda dažāda veida vingrinājumus, soļojot, skrienot un rāpojot, mainot virzienu, pārvietošanās ātrumu, reaģējot uz dažādiem signāliem, no dažādiem sākuma stāvokļiem.

Mācību stunda nav vienīgā mācību darba organizācijas forma. Ar drošības jautājumiem saistīto mācību saturu var apgūt, arī piedaloties pārgājienos, mācību ekskursijās vai dažādos citos projektos, veicot pētniecisko vai radošo darbību.

Šajā metodiskajā līdzeklī ietvertas:

- mācību jomu lielās idejas un skolēnam sasniedzamie rezultāti 1.–3. klasei, 4.–6. klasei, 7.–9. klasei saskaņā ar pamatizglītības standartu;
- ar drošību saistīti jautājumi, kas iekļauti tematu apguves norisēs mācību priekšmetu programmu paraugos.

Mācību priekšmetu programmu paraugi

Dabaszinības 1.–6. klasei Mācību programmas paraugs	https://mape.gov.lv/catalog/materials/59675567-3C82-4A58-AD5A-DEBBFB6927C8/view?preview=E5CF0396-AFCE-4263-BA53-1CC061CA3084
Bioloģija 7.–9. klasei Mācību programmas paraugs	https://mape.gov.lv/catalog/materials/49F8C13C-BC9B-4AB9-B4CA-E8CEB41898B5/view?preview=A208FBF7-A62A-415B-8CAC-86DDCE610F4A
Ķīmija 8.–9. klasei Mācību programmas paraugs	https://mape.gov.lv/catalog/materials/21B29661-D701-487F-9DAD-A2530BE006B0/view?preview=37A1AAE7-D6EC
Fizika 8.–9. klasei Mācību programmas paraugs	https://mape.gov.lv/catalog/materials/2B2B6FA3-96AD-48CE-A453-EF519E8611FB/view?preview=9E9D5A74-F455-4B88-89AE-3AB695B466E7
Ģeogrāfija 7.–9. klasei Mācību programmas paraugs	https://mape.gov.lv/catalog/materials/98D3C22C-AE1D-4384-9375-0B2D23D440E7/view?preview=E82AE900-A481
Dizains un tehnoloģijas 1.–9. klasei Mācību programmas paraugs	https://mape.gov.lv/catalog/materials/5117117E-7783-4807-A084-333D4532FD0D/view?preview=01FB8111-125F-41DB-BB0C-F4C76C0A4B9F
Datorika 1.–9. klasei Mācību programmas paraugs	https://mape.gov.lv/catalog/materials/F13D9D0C-B707-4A2C-8058-93B69EDDA6AF/view?preview=A6B7D305-EE37-4DF7-8EB7-D2677D3C8E95
Sports un veselība 1.–9. klasei Mācību programmas paraugs	https://mape.gov.lv/catalog/materials/0283EF2D-1B1C-4F82-8B9A-188E2F62CB65/view?preview=98762182-8702-4C06-B940-9C5678389DB6
Sociālās zinības 1.–9. klasei Mācību programmas paraugs	https://mape.gov.lv/catalog/materials/CE4FD2BB-A29B-4FCA-9DC3-4D933493F5DE/view?preview=2D7B2211-DABD

Drošības jautājumi mācību saturā. 1.–3. klase

I. Mācību jomu lielās idejas un sasniedzamie rezultāti

Mācību joma	Skolēnam sasniedzamie rezultāti (SR) mācību jomās
Dabaszinātņu	<p>D.Li.3. Objekta kustības maiņai ir nepieciešama kopējā spēka iedarbība. 3.3. Drošība 3.3.1. Nosauc drošas kustības piemērus skolā un ceļā uz skolu, eksperimentējot (berze, inerce) un sadarbojoties izveido ieteikumus drošai kustībai.</p>
	<p>D.Li.4. Enerģija Visumā nezūd un nerodas, enerģija var tikt uzkrāta dažādās formās un noteiktos procesos tā pāriet no vienas formas citā. 4.2. Iekšējā enerģija. 4.2.3. Nosauc ikdienā lietotos elektroenerģijas avotus un ievēro drošības noteikumus, darbojoties ar elektroenerģijas avotiem, atpazīst un ievēro brīdinājuma zīmes.</p>
	<p>D.Li.5. Zemes sistēmu mijiedarbība ietekmē Zemes virsmas un klimata veidošanos. 5.5. Dabas apdraudējumi. 5.5.1. Apraksta dabas apdraudējumu (negaiss, vētra, stipra snigšana, plūdi, karstums) piemērus un drošas rīcības principus iespējamo risku mazināšanai, izmantojot informācijas avotus.</p>
	<p>D.Li.11. Zinātnes uzdevums ir atrast dabā notiekošo parādību cēloņus. 11.4. Tehnika un prasmes ar ieradumu tās veikt (drošība). 1.4.1. Izmanto ikdienā pieejamus piederumus, traukus, vienkāršas ierīces, veicot vienkāršus eksperimentus, ievērojot drošības noteikumus un bīstamo vielu marķējumu. Veido ieradumu sakārtot darba vietu.</p>
Veselības un fiziskās aktivitātes	<p>F.Li.4. Drošību un veselību sev un citiem ietekmē gan paša izsvērti lēmumi, apzinoties varbūtējos riskus un izvērtējot savu rīcību, gan gatavība atbilstoši reaģēt negaidītās un nepazīstamās situācijās. 4.1. Atpazīst drošu rīcību savā ikdienā, piemēram, mājās, mācību un apkārtējā vidē, saskarsmē ar cilvēkiem, ārkārtas situācijās, un ar pieaugušā atbalstu rīkojas droši. 4.2. Atpazīst drošu situāciju un ievēro ceļu satiksmes noteikumus, piemēram, izmantojot velosipēdu, skrituļdēli, skrejriteni, skrituļslidas, atrodoties dzelzceļa tuvumā, šķērsojot ielu, ceļu, dzelzceļu. 4.3. Ar pedagoga atbalstu nosauc publiskās fizisko aktivitāšu un brīvā laika pavadīšanas vietas, kurās uzturas (sporta centri, laukumi, slēpošanas un snovborda trases), un to izstrādātos drošības noteikumus. 4.4. Pedagoga vadībā apgūst koordinācijas vingrinājumus personiskās drošības nodrošināšanai, piemēram, spēju orientēties telpā, kustību reakcijas laiku un māku pielāgot kustības mainīgā situācijā un neierastos uzdevumos. 4.5. Apguvis drošas uzvedības pamatnoteikumus uz ūdens un atpazīst drošas situācijas baseinā un atklātā ūdenī. 4.6. Izglītības iestādes organizētajās evakuācijas mācībās seko līdzi skolotāja norādījumiem par evakuācijas norisi, iegaumē un ievēro evakuācijas virzienu, galamērķi vai pulcēšanās vietu.</p>

Mācību joma	Skolēnam sasniedzamie rezultāti (SR) mācību jomās
Tehnoloģiju	<p>T.Li.2. Atbilstošu un drošu materiālu un tehnoloģiju izvēle, to prasmīga izmantošana dod iespēju radīt labākus dizaina risinājumus (produktu un informācijas dizaina, vides risinājumus).</p> <p>2.1. Darbs ar materiāliem un to apstrādes tehnikas.</p> <p>2.1.1. Atpazīst un novērtē dažādus materiālus un to īpašības, izmantojot visas maņas. Eksperimentē ar dažādiem materiāliem un to savienošanas iespējām. Ar skolotāja palīdzību izvēlas dažādus materiālus, neradot apdraudējumu sev un videi.</p> <p>2.1.2. Ņemot vērā skolotāja norādes, izmēģina, lieto un skaidro dažādu materiālu drošas apstrādes tehnikas.</p>
	<p>T.Li.3. Dizaina risinājumus (produktu un informācijas dizaina, vides risinājumus) rada atbilstoši konkrēta lietotāja un sabiedrības vajadzībām, vēlmēm un iespējām.</p> <p>3.3. Kvalitatīvu dizaina risinājumu izstrādē svarīgi ievērot darba vides, darba drošības un ētiskos apsvērumus.</p> <p>3.3.1. Pēc skolotāja norādēm organizē darba vidi, ievēro darba drošības noteikumus un ieteikumus veselībai labvēlīgam darbam. Skaidro dažādus faktorus, kas var apdraudēt veselību vai radīt procesu atkarības, un vēršas pēc palīdzības pie pieaugušā kritiskās situācijās.</p> <p>3.3.2. Skaidro drošības noteikumus un lieto individuālos aizsardzības līdzekļus pēc skolotāja norādēm atbilstoši veicamajiem uzdevumiem lietu (dizaina risinājumu) izstrādē.</p> <p>3.3.3. Ar piemēriem skaidro iespējamus apdraudējumus virtuālajā vidē un ziņo skolotājam vai pieaugušajiem, ja ir saskāries ar tiem.</p> <p>3.3.4. Digitālajā saziņā ievēro pieklājības normas un ētikas pamatprincipus.</p> <p>3.3.5. Apzinās dažus faktorus, kas var apdraudēt ierīces, programmatūras un datu drošību (tai skaitā virtuālajā vidē), un kritiskās situācijās vēršas pēc palīdzības pie pieaugušā.</p> <p>3.3.6. Skaidro, kāpēc ir jāiegūst tiesības, lai lietotu citu personu veidotu saturu. Veidojot dokumentu, atsaucas uz izmantotajiem informācijas avotiem.</p>
Sociālā un pilsoniskā	<p>S.Li. 1. Katrs cilvēks ir unikāls un vērtīgs.</p> <p>1.3. Izmantojot vienkāršu situāciju piemērus, pamato, kāpēc cilvēka dzīvība, veselība un cieņa ir vērtība. Pazīstamās situācijās demonstrē uzvedību, kas pauž cieņu un personisko atbildību par savu un citu cilvēku drošību un labklājību.</p>
	<p>S.Li.2. Cilvēki veido attiecības ar citiem cilvēkiem.</p> <p>2.3. Atšķir labvēlīgas un nelabvēlīgas attiecības ar cilvēkiem (bērniem un pieaugušajiem). Skaidro, kā būtu jārikojas nedrošās situācijās, kad tiek apdraudēts pats vai apkārtējie.</p>
	<p>S.Li.3. Mūsdienu sabiedrības pašorganizācijas forma ir demokrātiska valsts. Demokrātiskas valstis savstarpējo attiecību regulēšanai veido starpvalstu organizācijas.</p> <p>3.2. Ikdienas dzīves situācijās atšķir grupas locekļu tiesības un pienākumus. Vienojas, ko drīkst un ko nedrīkst darīt, lai veidotu drošu vidi sev un citiem.</p> <p>3.3. Skaidro, kāpēc ir jāiegūst tiesības, lai lietotu citu personu veidotu saturu. Veidojot dokumentu, atsaucas uz izmantotajiem informācijas avotiem</p>

II. Ar drošību saistīti jautājumi mācību priekšmetu programmu paraugos

Mācību priekšmets	Temats
Dabaszinības	<p>2. klase. 1. temats. Kas ir laikapstākļi, un kā tie mainās? <i>Kā iespējams izmantot laikapstākļu prognozi?</i> Veido drošības noteikumus dažādiem ekstrēmiem gadījumiem, izmantojot laikapstākļu prognozi (piemēram, stiprs vējš, augsta un zema gaisa temperatūra, negaiss, spēcīga snigšana, apledojois ceļš u. c.).</p> <p>2. klase. 2. temats. Kāpēc nepieciešama enerģija? <i>Kā enerģija pārveidojas?</i> Salīdzina iegūtos datus ar citu grupu rezultātiem un izvērtē tos, saistot ķermeņa masu un pacelšanas augstumu virs zemes ar ķermenim piemītošo enerģiju, lai pamatotu drošības noteikumu ievērošanu, atrodoties dažādā augstumā (piemēram, lecot, kritot no augstuma).</p> <p>2. klase. 3. temats. Kāpēc notiek kustība? <i>Kas ietekmē objekta kustību?</i> Nosauc drošas kustības piemērus, analizējot situācijas skolā (piemēram, pārvietošanos gaitenī, klasē, sporta zālē) un savā ceļā uz skolu (piemēram, dažādos laikapstākļos).</p> <p>3. klase. 5. temats. Kādas vielas un maisījumi ir mums apkārt? <i>Kā un kāpēc notiek vielu degšana?</i> Vēro demonstrējumu, izmantojot dažādus dzēšanas paņēmienus (piemēram, smiltis, ūdeni, mitru lupatiņu). Nodzēš degošu priekšmetu (piemēram, sveci), pamato nepieciešamību ievērot drošības noteikumus. Izveido ugunsdrošības noteikumus dažādām sadzīves situācijām (piemēram, kurinot kamīnu, dedzinot sveci, lietojot gāzes plīti virtuvē, kurinot ugunsgrābi).</p>
Sports un veselība	<p>Modulis "Pārvietošanās". Soļošana un skriešana <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši pārvietošanās mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Skolēni pastāsta un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu rotaļās, spēlēs un šķēršļu joslās. Ar skolotāja atbalstu apgūst kustību koordinācijas vingrinājumus, kas sekmē spēju orientēties telpā, operatīvi novērtēt radušos situāciju un reaģēt uz to ar racionālām darbībām. Piemēram, vingrinoties kustību rotaļās ar skriešanas elementiem ierobežotā laukumā, tiek attīstīta prasme, kas sekmē konkrētu rīcību, kā izvairīties no sadursmēm ar citiem cilvēkiem ekstremālās dzīves situācijās.</p> <p>Modulis "Šķēršļu pārvarēšana" <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši šķēršļu pārvarēšanas mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Skolēni pastāsta un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu rotaļās, spēlēs un šķēršļu joslās. Ar skolotāja atbalstu apgūst kustību koordinācijas vingrinājumus, kas sekmē spēju orientēties telpā. Piemēram, rotaļās "Aklās visticīņas" laikā attīsta prasmi ekstremālās dzīves situācijās atrast izeju no telpas.</p> <p>Modulis "Priekšmetu pārvietošana" <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši priekšmetu pārvietošanas mērķim, uzdevumiem un norises vietai.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Sports un veselība	<p>Skolēni pastāsta un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu rotaļās, spēlēs un šķēršļu joslās. Ar skolotāja atbalstu apgūst kustību koordinācijas vingrinājumus, kas sekmē spēju orientēties telpā. Piemēram, rotaļas “Kam ir vairāk?” izpildes laikā (viens no komandas dalībniekiem darbojas ar aizsietām acīm) tiek attīstīta prasme, reaģējot uz dažādiem signāliem, operatīvi novērtēt radušos situāciju telpā un izvairīties no sadursmēm ar citiem dalībniekiem.</p> <p>Modulis “Kustību rotaļas un spēles” <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši stundas mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Ar skolotāja atbalstu veido rotaļu vai spēļu nosacījumus; to izpildes laikā apgūst un pilnveido zināšanas un prasmes par ceļu satiksmes noteikumiem, piemēram, rotaļā “Autobuss”. Pastāsta un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu rotaļās un spēlēs. Ar skolotāja atbalstu apgūst kustību koordinācijas vingrinājumus, kas uzlabo spēju orientēties telpā. Piemēram, visas rotaļas, kuru izpildes laikā notiek pārvietošanās ierobežotā laukumā, attīsta prasmi izvairīties no sadursmēm ar citiem cilvēkiem ekstremālās dzīves situācijās.</p> <p>Modulis “Dejas un ritmiskās kombinācijas” <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši mācību stundas mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Skolēni pastāsta un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu rotaļās un spēlēs. Ar skolotāja atbalstu apgūst kustību koordinācijas vingrinājumus, kas sekmē spēju orientēties telpā. Piemēram, izpildot ritmiskas vingrinājumus, soļojot vai skrienot ierobežotā laukumā, attīsta prasmi izvairīties no sadursmēm ar citiem cilvēkiem ekstremālās situācijās.</p> <p>Modulis “Piedzīvojumu aktivitātes” <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Skolēni pastāsta un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu rotaļās, spēlēs un šķēršļu joslās. Ar skolotāja atbalstu veic sadarbības uzdevumus, kas sekmē un veicina drošības prasmju attīstību un uzticēšanos klasesbiedram vingrinājuma izpildes laikā. Piemēram, rotaļa “Atrodi ceļu sporta zālē”, kuras izpildes laikā tiek attīstīta prasme uzticēties klasesbiedram šķēršļu pārvarešanā. Dalībnieki darbojas pāros; vienam dalībniekam no pāra ir aizsietas acis.</p> <p>Modulis “Fiziskā drošība” <i>Droša rīcība ikdienā</i> Ar skolotāja atbalstu iepazīst drošu un veselīgu mācību vidi – skolas telpu izvietojumu, apkārtējo vidi, fizisko aktivitāšu infrastruktūru un skolas personālu. Piemēram, veicot orientēšanās vingrinājumus, atrod skolas apvidus kartē savu atrašanās vietu skolas pagalmā vai sporta zālē. Pirms dodas mācību pasākumos ārpus skolas teritorijas, skolotāja vadībā pārrunā, piemēram, sociālajās zinībās vai dabaszinībās apgūtos drošības jautājumus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • saskarsmē ar svešiniekiem; • saskarsmē ar kaitīgiem kukaiņiem; • saskarsmē ar citiem dzīvniekiem. <p>Ar skolotāja atbalstu veido drošas rīcības plānu un īsteno to atbilstoši pasākuma mērķim un uzdevumiem. Ar skolotāja atbalstu apgūst prasmi sniegt pirmo palīdzību nelielu brūču gadījumos. Atceras tālruna numuru 112, lai būtu iespējams saņemt palīdzību jebkurā ārkārtas vai nelaimes gadījumā.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Sports un veselība	<p><i>Ceļu satiksmes drošība</i></p> <p>Atpazīst drošu situāciju un ievēro ceļu satiksmes noteikumus ceļā uz skolu un mājup kā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pasažieris personīgajā transportā; • pasažieris sabiedriskajā transportā; • gājējs; • braucējs ar dažādiem braucamrīkiem (velosipēds, skrituļdēlis). <p>Pirms došanās mācību pasākumos ārpus skolas teritorijas ar skolotāja atbalstu pārrunā, kādi ceļu satiksmes noteikumi būs jāievēro. Ar skolotāja atbalstu veido drošas rīcības plānu un īsteno to atbilstoši pasākuma mērķim un uzdevumiem. Ar skolotāja atbalstu veido rotaļu (piemēram, rotaļa "Autobuss") vai spēļu nosacījumus un to izpildes laikā apgūst ceļu satiksmes noteikumu zināšanas un pilnveido ar tiem saistītās prasmes.</p> <p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana fiziskajās aktivitātēs</i></p> <p>Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši mācību stundas mērķim, uzdevumiem un norises vietai.</p> <p>Skolēni pastāsta un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu rotaļās, spēlēs un šķēršļu joslās. Ar skolotāja atbalstu apgūst kustību koordinācijas vingrinājumus, kas sekmē spēju orientēties telpā. Piemēram, rotaļas "Kakis un pele" izpildes laikā tiek attīstīta prasme, kā ekstremālās dzīves situācijās izvairīties no saskriešanās ar citiem cilvēkiem.</p> <p>Ar skolotāja atbalstu veic sadarbības uzdevumus, kas sekmē un veicina drošības prasmju attīstību un uzticēšanos klasesbiedram vingrinājuma izpildes laikā.</p> <p>Piemēram, rotaļas "Atrodī ceļu sporta zālē" izpildes laikā tiek attīstīta prasme uzticēties klasesbiedram šķēršļu pārvarēšanā.</p> <p>Skolēni pastāsta par savu personisko pieredzi – kādas drošības zīmes ir ievērojuši, darbojoties fizisko aktivitāšu centros. Ar skolotāja atbalstu izveido šķēršļu joslu, kurā tiek izvietotas drošības zīmes, kas norāda, piemēram, kāds ir kustības pamatvirziens.</p> <p><i>Droša rīcība ārkārtas situācijās un pirmā palīdzība</i></p> <p>Kopīgi ar skolotāju un klasesbiedriem piedalās skolas rīkotajās evakuācijas mācībās. Atpazīst evakuācijas drošības zīmes un ārkārtas situācijās seko tām, zina skolas telpu izvietojumu.</p> <p>Atpazīst situācijas, kad lūgt palīdzību skolotājam vai skolas medicīnas personālam veselības stāvokļa pasliktināšanās vai traumu gadījumos.</p> <p>Mācību priekšmeta "Sports un veselība" stundas laikā veicot orientēšanās vingrinājumus, ir iepazītināts skolas telpu izvietojumu un zina, kur atrodas skolas medpunkts.</p> <p>Skolotāja vadībā apgūst prasmi rīkoties vieglu traumu gadījumos.</p> <p>Piemēram, mācību priekšmeta "Sports un veselība" vai mācību priekšmeta "Dabaszinības" stundas laikā ar skolas medicīnas personāla atbalstu apgūst prasmi, kā rīkoties noberzuma gadījumā.</p>
Dizains un tehnoloģijas	<p>1. klase. 1. temats. Kā griež, plēš, burza, loka, savieno papīra objektus?</p> <p><i>Papīra griešana un plēšana</i></p> <p>Pārrunā, kādi noteikumi jāievēro, lai panāktu sakoptu darba vidi un kādi drošības noteikumi jāievēro darbā ar šķērēm un caurumduri.</p> <p>1. klase. 2. temats. Kā ver, tin, kārtu, sien, loka, līmē rotājumus no koku lapām?</p> <p><i>Darba plānošana un vingrināšanās uzdevumi darbam ar nesen salasītām lapām</i></p> <p>Piemēram: darbs pāros, veidojot kopīgu virteni no dažādu koku lapām, tās tinot noteiktā veidā un verot uz diega. Pirms tam pārrunā drošības noteikumus, kas jāievēro darbā ar asiem priekšmetiem.</p> <p>Ar izveidotajām virtenēm rotā klases telpu vai skolas gaiteni.</p> <p>Skolēns novērtē savu prasmi veidot rotājumus no nesen lasītām lapām, sadarboties ar klasesbiedru, ievērot drošības noteikumus un sakārtot darbavietu. Secina, kuras prasmes vēl jāpilnveido.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Dizains un tehnoloģijas	<p>2. klase. 1. temats. Kā griež šķēlēs un gabaliņos produktus, lai pagatavotu maizītes? <i>Radošo maizīšu gatavošana, prezentēšana, degustēšana, izvērtēšana</i> Pirms praktiskā darba uzsākšanas vēlreiz pārrunā drošības un kārtības noteikumus.</p> <p>2. klase. 2. temats. Kā izgatavo locītus, pītus, rullētus papīra objektus? <i>Papīra apstrādes tehnikas, vingrināšanās uzdevumi</i> Ja izmanto kancelejas nazi, noteikti jāatgādina drošības noteikumi.</p> <p>2. klase. 4. temats. Kā šuj ar rokām un dažādi rotā ar vītām, pītām aukliņām un tamborētām pīnītēm izstrādājumu?” Ievēro drošības noteikumus, darbojoties ar adatu un šķērēm.</p> <p>2. klase. 5. temats. Projekts “Kā gatavojos un organizēju svētkus?” <i>Projekta izstrāde</i> Skolēni grupās īsteno izplānoto risinājumu, ievērojot drošības noteikumus un izmantojot piemērotus materiālus, apstrādes tehnikas un darbarīkus, piemēram, izgriež kirigami rotājumus no aplikāciju papīra.</p> <p>3. klase. 1. temats. Kā dārzenus un augļus šķīro, mazgā, mizo, skalo un smalcina, lai pagatavotu salātus, uzkodas, dzērienus? <i>Augļu un dārzeņu pirmapstrāde un degustēšana</i> Sagatavo darba vietu ēdiena gatavošanai. Darbā izmanto rīvi, nazi un dēlīti. Skaidro drošības noteikumus. Lieto individuālos aizsardzības līdzekļus (priekšautu, galvassegu). <i>Gatavošana pēc receptes, galda klāšana un degustācija</i> Strādājot ar virtuves ierīcēm, ievēro drošības noteikumus.</p> <p>3. klase. 2. temats. Kā stiprina kopā dažādus dabas materiālus? <i>Vingrināšanās uzdevumi</i> Skolotājs aktualizē drošības noteikumus, kas jāievēro, darbojoties ar asiem un karstiem instrumentiem. <i>Produkta izstrāde un vērtēšana</i> Skolēni īsteno izplānoto risinājumu, uzmanīgi lieto darba piederumus (īlenu, karsto līmi u. c.) un ievēro drošības noteikumus. Pēc darba sakārto darba vidi.</p>
Datorika	<p>1. klase. 1. temats. Kā strādā ar datoru, lai risinātu mācību uzdevumus? <i>Programmvadāmās ierīces un drošības noteikumi</i> Iepazīstas ar drošības noteikumiem datorklasē, izsaka minējumus par to, kādas varētu būt sekas, ja šos noteikumus neievēro. <i>Darbs ar datoru</i> Pārrunā, kādi drošības nosacījumi jāievēro, lietojot savu paroli. Pārrunā drošības riskus un secina, kāpēc, darbu beidzot, jāatslēdzas no sistēmas vai jāizslēdz dators.</p> <p>1. klase. 3. temats. Kā lieto tīmekļa pārlūkprogrammu un skolvadības sistēmu? <i>Globālais tīmeklis, tīmekļa lapas un drošība</i> Pārrunā drošību internetā – kāpēc ir būtiski apmeklēt tikai drošas vietnes, kādus riskus un apdraudējumus var radīt nedrošu un nepazīstamu vietņu apmeklēšana. <i>Tīmekļa lapas ar zināmu adresi atvēršana un aplūkošana</i> Atver dotu, skolēniem drošu un interesantu vietni. <i>Skolvadības sistēmas lietošana</i> Pārrunā, kāpēc nepieciešams pieteikties sistēmā, lai lietotu skolvadības vidi, kas ir lietotājvārds un parole, kā tās glabāt (atcerēties un neteikt citiem) un kāpēc svarīgi atcerēties un izmantot savus (nevis citu, piemēram, vecāku) pieejas datus.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Datorika	<p>3. klase. 2. temats. Kā droši sazinās un apmainās ar informāciju virtuālajā vidē? <i>Digitālās komunikācijas veidi un normas</i></p> <p>Novērtē, kādi ir drošības riski, ja dalās ar sevi vai citus identificējošu informāciju vai attēliem. Pārrunā, kādas sekas var radīt saziņas normu neievērošana ikdienā un elektroniskā sarakstē, piemēram, kā dalīšanās ar bildēm vai savu adresi un laiku, kad neviena nebūs mājās, var novest pie apzagšanas vai citām nepatīkamām situācijām.</p>
Sociālās zinības	<p>1. klase. 1. temats. Ko nozīmē būt skolēnam? <i>Kādi ir noteikumi klasē un skolā?</i></p> <p>Izsaka savas emocijas par skolu un sevi skolā. Skolotāja vadībā vienojas par klases kolektīvā pieļaujamu un nepieļaujamu rīcību (ko skolēni klasē drīkst un nedrīkst darīt, kādas ir viņu tiesības un pienākumi). Sarakstu ar iekšējās kārtības noteikumiem skolotājs novieto klasē pie sienas, lai varētu aktualizēt visos mācību priekšmetos.</p> <p>Vērtējot skolotāja piedāvātās situācijas, mācās atpazīt emocionāli drošu un nedrošu vidi, skaidrot, kas pašam jādara, lai, piemēram, klasē visi varētu mācīties, lai kādam nebūtu skumji, bailes uzstāties u. tml.</p> <p>Izspēlējot dažādas lomu spēles un ejot rotaļās, mācās ievērot klases noteikumus, atpazīt un kontrolēt emocijas. Izsaka pieņēmumus, kā viņa rīcība ietekmē citus cilvēkus.</p> <p>1. klase. 2. temats. Kā veidot sev un citiem drošas attiecības kopienā? <i>Ko nozīmē drošas attiecības?</i></p> <p>Skolēni, pamatojoties uz savu pieredzi, nosauc vārdus, ar ko viņiem saistās drošība. Skaidro, kādi noteikumi jāievēro uz ielas, skolā, mājās.</p> <p>Pāros spriež par savu izvēli konkrētās situācijās, kad apdraudēts pats vai līdzcilvēki, piedāvājot savu risinājumu, piemēram, pazudis telefons, pagalmā uzbrūk svešs suns, sveši jaunieši prasa atdot kabatas naudu, klasesbiedru kautiņš. Skaidro, kur vērsties pēc palīdzības (piemēram, tālrunis 112, bērnu un pusaudžu uzticības tālrunis 116111).</p> <p>1. klase. 3. temats. Kā sadarboties, svinot svētkus, ģimenē un klasē? <i>Ko nozīmē izdevušies svētki?</i></p> <p>Ar skolotāja palīdzību skolēni secina, kā viena cilvēka lēmumi un rīcība var ietekmēt citus cilvēkus.</p> <p>2. klase. 3. temats. Kādi noteikumi ir sabiedriskās vietās, un kāpēc tie jāievēro? <i>Kāpēc vajadzīgi noteikumi?</i></p> <p>Skolēni spēlē kādu sadarbības spēli, ievērojot noteikumus. Tad dažiem skolēniem skolotājs lūdz neievērot noteikumus, lai klase nonāktu pie secinājuma, ka noteikumi palīdz gan spēlē, gan ikdienā sadzīvot, bet, ja noteikumus neievēro, spēle nevar notikt.</p> <p>Skolēni izpēta skolotāja sagatavotos materiālus un skaidro, kādi noteikumi jāievēro dažādās sabiedriskās vietās (uz ielas, parkā, veikalā, jūrmalā, skolā, bibliotēkā); pamato, kāpēc tie būtu jāievēro. Skolēni atpazīst aizlieguma zīmes sabiedriskās vietās, spriež par to nepieciešamību.</p> <p>Skolēni nosauc savas, skolotāju un skolas apkopēju tiesības un pienākumus; spriež, kā tie ir savstarpēji saistīti un vai tiek ievēroti. Strādājot pāri, skolēni piedāvā risinājumus un noteikumus, kuri būtu vajadzīgi, lai skolā kā sabiedriskā vietā visi justos droši un ievērotu uzvedības noteikumus.</p> <p><i>Kā un kāpēc es ievēroju noteikumus?</i></p> <p>Skolēni izsaka domas un pamato ar piemēriem, kāpēc jāievēro noteikumi skolā un jebkurā citā sabiedriskā vietā. Atbildot uz skolotāja jautājumiem, veic pašvērtējumu, apsver savas rīcības ietekmi uz citiem cilvēkiem. Skolēns individuāli aizpilda pašvērtējuma tabulu par savu uzvedību skolā un secina, kas viņam pašam uzvedībā ir jāuzlabo; ieliek to portfolio, lai būtu iespēja novērot savu uzvedību ilgtermiņā. Prognozē, ko darīs, lai pats ievērotu noteikumus.</p> <p>Skolēni veido jaunu aizlieguma vai informatīvo zīmi, lai demonstrētu, kas viņus sabiedriskās vietās satrauc. Zīmes tiek izvietotas skolas gaitenā, lai pievērstu sabiedrības uzmanību.</p>

Drošības jautājumi mācību saturā. 4.–6. klase

I. Mācību jomu lielās idejas un sasniedzamie rezultāti

Mācību joma	Skolēnam sasniedzamie rezultāti (SR) mācību jomās
Dabaszinātņu	<p>D.Li.3. Objekta kustības maiņai ir nepieciešama kopējā spēka iedarbība 3.3. Drošība 3.3.1. Skaidro saviem vārdiem, ka priekšmeta apstāšanos ietekmē tā masa, ātrums, ceļa segums un citi apstākļi, izmantojot informāciju no piedāvātajiem avotiem par transportlīdzekļu bremsēšanu.</p>
	<p>D.Li.5. Zemes sistēmu mijiedarbība ietekmē Zemes virsmas un klimata veidošanos. 5.5. Dabas apdraudējumi. 5.5.1. Apraksta dabas apdraudējumu (noslīdeņi, nogrūvumi, plūdi, krasta noskalošana) cēloņus un radītās sekas, un dažādus iespējamus risinājumus seku mazināšanai, izmantojot informācijas avotus un lauka darba laikā veiktos novērojumus.</p>
	<p>D.Li.11. Zinātnes uzdevums ir atrast dabā notiekošo parādību cēloņus 11.4. Tehnika un prasmes ar ieradumu tās veikt (drošība). 11.4.1. Pēc parauga izmanto vienkāršus piederumus, traukus (piemēram, nosakot ledus kušanas temperatūru, saslēdzot elektriskās ķēdes), veido vienkāršu iekārtu, piemēram, cietas vielas atdalīšanai no šķidrums, izmantojot ikdienā pieejamas ierīces un materiālus. Veido ieradumu ievērot drošības noteikumus. 11.5. Eksperimenta metodes. Vielu analīze. 11.5.2. Veic vienkāršus eksperimentus pēc darba gaitas apraksta (piemēram, eksperimentāli pierāda, ka traukā ir gaiss). Izmanto piederumus un vielas atbilstoši izvirzītajam pētāmajam jautājumam, ievērojot darba drošības noteikumus.</p>
Veselības un fiziskās aktivitātes	<p>F.Li.4. Drošību un veselību sev un citiem ietekmē gan paša izsvērti lēmumi, apzinoties varbūtējos riskus un izvērtējot savu rīcību, gan gatavība atbilstoši reaģēt negaidītās un nepazīstamās situācijās. 4.1. Novērtē situāciju, pieņem lēmumus un uzņemas atbildību par atbilstošu rīcību, lai pasargātu sevi un citus, atrodoties vietās, kur pulcējas daudz cilvēku, piemēram, stacijās, sabiedriskajā transportā, masu pasākumos, tirdzniecības centros, kinoteātros. 4.2. Izmēģinot jaunas aktivitātes, patstāvīgi izvērtē drošu rīcību ceļu satiksmē, piemēram, braucot ar velosipēdu, skrituļdēli, skrejriteni, skrituļslidām. 4.3. Mērķtiecīgi un ar izpratni ievēro tuvākajā apkārtnē esošo publisko fizisko aktivitāšu un brīvā laika pavadīšanas vietu izstrādātos drošības noteikumus. 4.4. Izvēlas atbilstošus koordinācijas, spēka un izturības vingrinājumus un lieto tos savas drošības sekmēšanai, piemēram, bēgot pārvar šķēršļus. 4.5. Atpazīst un izvērtē situācijas, kad jāsniedz palīdzība "slikstošajam" (imitē baseinā) no krasta, kad nepieciešams izmantot glābšanas vestes. 4.6. Izpēta ārkārtas situāciju iespējamību skolas rīkotajos pasākumos un analizē drošu rīcību.</p>

Mācību joma	Skolēnam sasniedzamie rezultāti (SR) mācību jomās
Tehnoloģiju	<p>T.Li.2. Atbilstošu un drošu materiālu un tehnoloģiju izvēle, to prasmīga izmantošana dod iespēju radīt labākus dizaina risinājumus (produktu un informācijas dizaina, vides risinājumus).</p> <p>2.1. Darbs ar materiāliem un to apstrādes tehnikas.</p> <p>2.1.1. Pēta un novērtē materiālu fizikālās īpašības, eksperimentē ar dažādiem materiāliem, tos savienojot, sadalot un kombinējot atbilstoši iecerei. Izvēlas atbilstošus materiālus, no kuriem var radīt dizaina risinājumus, neradot apdraudējumu sev un videi.</p> <p>2.1.2. Izmēģina dažādas apstrādes tehnikas un tehnoloģijas darbā ar dažādiem materiāliem, ievērojot drošības nosacījumus.</p>
	<p>T.Li.3. Dizaina risinājumus (produktu un informācijas dizaina, vides risinājumus) rada atbilstoši konkrēta lietotāja un sabiedrības vajadzībām, vēlmēm un iespējām.</p> <p>3.3. Kvalitatīvu dizaina risinājumu izstrādē svarīgi ievērot darba vides, darba drošības un ētiskos apsvērumus.</p> <p>3.3.1. Rūpējas par savu veselību un atbilstoši veselību veicinošas darba vides nosacījumiem pēc skolotāja norādījumiem pielāgo darba vidi, strādājot veic pasākumus, lai izvairītos no iespējamajiem apdraudējumiem un atkarībām, tai skaitā datorspēļu, viedierīču un sociālo tīklu pārmērīgas lietošanas.</p> <p>3.3.2. Dizaina risinājuma izstrādes procesā ievēro darba drošības prasības, elektroinstrumentu un elektroierīču ekspluatācijas noteikumus un lieto individuālos aizsardzības līdzekļus.</p> <p>3.3.3. Ievēro drošības noteikumus un pasākumus darbā ar programmvadāmajām ierīcēm tiešsaistē, zina, kam un kā ziņot par apdraudējumiem virtuālajā vidē, ja saskāries ar tiem.</p> <p>3.3.4. Atbildīgi veido un pārvalda savu identitāti, ievērojot drošu paroļu veidošanas principus un personisko datu neizpaušanu tīmeklī.</p> <p>3.3.5. Ievēro drošības noteikumus un pasākumus darbā ar programmvadāmajām ierīcēm. Apzinās faktorus, kas var ietekmēt un apdraudēt ierīces, programmatūras un datu drošību, un ar kompetentas personas palīdzību veic pasākumus, lai izvairītos no iespējamajiem apdraudējumiem.</p> <p>3.3.6. Salīdzina dažādus programmatūras licenču tipus, skaidrojot jēdzienus "autortiesības" un "intelektuālais īpašums", to nozīmi un ievērošanu, radot savus risinājumus. Veidojot dokumentus, kuros izmantota citos resursos atrastā informācija, norāda tās avotu.</p>
Sociālā un pilsoniskā	<p>S.Li. 1. Katrs cilvēks ir unikāls un vērtīgs.</p> <p>1.3. Balstoties uz dažādiem informācijas avotiem un saviem novērojumiem, salīdzina cilvēku uzvedības normas, uzskatus un tikumus pagātnē un mūsdienās. Demonstrē uzvedību, kas pauž cieņu un personisko atbildību par savu un citu cilvēku drošību un labklājību.</p> <p>S.Li.2. Cilvēki veido attiecības ar citiem cilvēkiem.</p> <p>2.3. Atpazīst konfliktu cēloņus un izmanto dažādus konfliktu risināšanas paņēmienus. Skaidro morālo vērtību un tikumu nozīmīgumu labu attiecību un labas savstarpējās sadarbības veidošanā un uzturēšanā. Atbilstoši pauž savas emocijas, uzskatus un uzvedību arī pretrunīgās situācijās.</p> <p>S.Li.3. Mūsdienu sabiedrības pašorganizācijas forma ir demokrātiska valsts. Demokrātiskas valstis savstarpējo attiecību regulēšanai veido starpvalstu organizācijas.</p> <p>3.2. Izzina Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktās bērnu tiesības un pienākumus, lai izvērtētu to izpaušmes dzīvē. Veido priekšlikumu plānu, kuras bērnu tiesības un kuras pienākumus vajadzētu vairāk izmantot un ievērot.</p> <p>3.3. Salīdzina dažādus programmatūras licenču tipus, skaidrojot jēdzienus "autortiesības" un "intelektuālais īpašums", to nozīmi un ievērošanu, radot savus risinājumus. Veidojot dokumentus, kuros izmantota citos resursos atrastā informācija, norāda tās avotu.</p>

II. Ar drošību saistīti jautājumi mācību priekšmetu programmu paraugos

Mācību priekšmets	Temats
Dabaszinības	<p>4. klase. 2. temats. Kā darbojas spēki? <i>Kā darbojas vienkāršie mehānismi?</i> Modelē kravas pacelšanu ar trīsi un trīšu sistēmu (piemēram, paceļ smagumu ar viena trīša palīdzību, pēc tam, izverot auklu, izmanto divus vai trīs trīšus, lai paceltu to pašu kravu). Formulē secinājumus, pamatojoties uz informāciju un eksperimenta rezultātiem, ievēro drošības noteikumus, rīkojoties ar mehāniskām ierīcēm. Saskata trīšu izmantošanas piemērus ikdienā. Modelē šūpoles ar dažādiem plecu garumiem un līdzsvaro tās, ievēro drošības noteikumus, rīkojoties ar mehāniskām ierīcēm. Formulē secinājumus, pamatojoties uz informācijas un eksperimenta rezultātiem, saskatot sviras darbības principus. Saskata sviras izmantošanas piemērus ikdienā.</p> <p>5. klase. 3. temats. Kas ir elektroenerģija? <i>Kā izmanto elektroenerģiju?</i> Izmantojot informācijas avotus (piemēram, drošības zīmju izvietošanu vidē, telpās, uz elektroierīcēm), pamato drošības zīmju lietošanu. Situācijās, kurās jārikojas, ja radušies elektroierīces bojājumi, vadu izolācijas bojājumi, vadu pārraušana u. c., pamato lēmumu pieņemšanu ar faktiem.</p> <p>6. klase. 2. temats. Kas ietekmē objektu kustību? <i>Kādi ir drošas kustības nosacījumi?</i> Analizē eksperimenta vai demonstrējuma datus (piemēram, rotaļu mašīnai piestiprina olu paplātes daļu, kurā ievieto nenostiprinātu vārītu olu, un strauji iekustina mašīnu pret ceļā novietotu šķērslī, pēc tam eksperimentu veic, olu piestiprinot ar līmlenti pie olu paplātes daļas) un pamato drošības jostu lietošanas nepieciešamību.</p> <p>6. klase. 3. temats. Kā notiek vielu pārvērtības? <i>Kā veidojas vielu maisījumi?</i> Iepazīstas ar maisījumu sadalīšanas paņēmieniem un spriež par iespēju atdalīt vielas no maisījumiem (nostādinot, filtrējot, iztvaicējot). Sastāda pēc apraksta vai zīmējuma nepieciešamo laboratorijas iekārtu, eksperimentāli atdala vielas no maisījumiem, ievērojot darba drošības noteikumus.</p>
Sports un veselība	<p>Modulis "Pārvietošanās". Soļošana un skriešana <i>Pārvietošanās pamatkustību savienošana ar šķēršļu pārvarēšanas un priekšmetu pārvietošanas pamatkustībām</i> Patstāvīgi veido un modelē vingrinājumu aplū, kopumus, kombinācijas un šķēršļu joslas atbilstoši savām fiziskajām spējām un veselībai, videi un drošībai.</p> <p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši pārvietošanās mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Skolēni diskutē un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu spēlēs un šķēršļu joslās.</p> <p>Modulis "Šķēršļu pārvarēšana" <i>Šķēršļu pārvarēšanas prasmju pielietojums citās fiziskajās aktivitātēs</i> Pašaizsardzības vingrinājumos izmanto velšanās, pārvēliena, kūleņa un stājas elementus, lai apgūtu specifiskos aizsardzības vingrinājumus savas drošības palielināšanai.</p> <p>Pilnveido sadarbības prasmes, izsaka savu viedokli, uzklausa citus un kopīgi atrod veiksmīgāko risinājumu konkrētā vingrinājuma izpildē atbilstoši visu dalībnieku spējām, veselībai un drošībai.</p> <p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši šķēršļu pārvarēšanas mērķim, uzdevumiem un norises vietai.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Sports un veselība	<p>Izpildot priekšmetu pārvietošanas vingrinājumus, paredz bīstamas situācijas, atpazīst iespējamus riskus, pieņem lēmumus drošai rīcībai un uzņemas atbildību par savas un citu drošības un veselības saglabāšanu.</p> <p>Modulis “Priekšmetu pārvietošana” <i>Priekšmetu pārvietošanas pamatkustību savienošana ar pārvietošanās un šķēršļu pārvarēšanas pamatkustībām</i> Ar skolotāja atbalstu veido un modelē vingrinājumu aplū, kopumus, kombinācijas un šķēršļu joslas atbilstoši savām fiziskajām spējām un veselībai, videi un drošībai.</p> <p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši priekšmetu pārvietošanas mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Darbojoties priekšmetu pārvietošanas vingrinājumos, paredz bīstamas situācijas, atpazīst riskus un to iespējamās sekas, pieņem drošus lēmumus un uzņemas atbildību par savas un citu drošības un veselības saglabāšanu.</p> <p>Modulis “Kustību rotaļas un spēles” <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši mācību stundas mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Darbojoties sporta spēļu un vienspēļu vingrinājumos, paredz bīstamas situācijas, atpazīst riskus un to iespējamās sekas, pieņem drošus lēmumus, uzņemas atbildību savas un citu drošības un veselības saglabāšanā.</p> <p>Modulis “Dejas un ritmiskās kombinācijas” <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši mācību stundas mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Individuāli vai grupā piedalās drošības noteikumu un ar mācīšanos saistītu lēmumu pieņemšanā. Pamato savus uzskatus, kāpēc dažādu stilu dejas un uzvedības modeļi ir populāri vienaudžu vidū, analizē, kā atsevišķu indivīdu rīcība ietekmē sabiedrības drošību.</p> <p>Modulis “Piedzīvojumu aktivitātes” <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Ar skolotāja atbalstu, dodoties pārgājienos, pārvarot dažādus dabiskus vai mākslīgi veidotos šķēršļus, atpazīst nedrošas situācijas un riskus, analizē situācijas, kurās var tikt apdraudēta paša un citu drošība, veido drošas rīcības plānu. Piemēram, kur negaisa laikā patverties un vai drīkst lietot mobilo telefonu.</p> <p>Modulis “Fiziskā drošība” <i>Ceļu satiksmes drošība</i> Ar skolotāja atbalstu apgūst ceļu satiksmes noteikumus (piemēram, mācās par velosipēdu ceļu, ceļazīmēm un apzīmējumiem, krustojumu šķērsošanu), ja kā velosipēdists piedalās ceļu satiksmē. Sadarbojoties grupā, pēta, salīdzina un novērtē dažādas situācijas, lai noskaidrotu, kāpēc satiksmes noteikumi paredz, ka diennakts tumšajā laikā, ja ceļš nav pietiekami un vienmērīgi apgaismots, gājējiem jālieto gaismas atstarotājs vai cits gaismu atstarojoša materiāla elements vai jātur rokā iedegts lukturītis.</p> <p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana fiziskajās aktivitātēs</i> Skolēni diskutē un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu, veicot daudzveidīgas fiziskās aktivitātes.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Sports un veselība	<p>Ar skolotāja atbalstu un patstāvīgi izvēlas sev piemērotus koordināciju, reakcijas ātrumu un kustību biežumu attīstošus vingrinājumus, kas sekmē spēju operatīvi novērtēt negaidītas situācijas un rīkoties tajās, reaģējot ar racionālām darbībām. Piemēram, darbojoties rotaļās un spēlēs, attīsta prasmes, kā izvairīties no sadursmēm ar citiem cilvēkiem; kā orientēties un iziet no tumšas telpas; kā izmantot dažādas domāšanas stratēģijas, lai atcerētos drošības dienestu izsaukšanas tālrunu numurus.</p> <p>Sadarbojoties grupā, izzina un salīdzina dažādas situācijas un novērtē, kāpēc jāievēro dažādu sporta aktivitāšu centru izstrādātie drošības noteikumi. Piemēram, mācās, kādas drošības zīmes ir jāņem vērā, apmeklējot peldbaseinu, un kāda ir to nozīme veselīga dzīvesveida paradumu veidošanā.</p> <p><i>Droša rīcība ārkārtas situācijās un pirmā palīdzība</i></p> <p>Kopīgi ar skolotāju un klasesbiedriem piedalās skolas evakuācijas mācībās, zina, kur atrodas droša pulcēšanās vieta, atpazīst evakuācijas piktogrammas un seko norādēm ārkārtas situācijās. Atpazīst un novērtē iespējamās bīstamās situācijas skolas vidē.</p> <p>Ar skolotāja atbalstu pēta ārkārtas situāciju iespējamību skolas vidē un plāno rīcību atbilstoši situācijai. Piemēram, rīcība pēc atskanējuša trauksmes signāla; rīcība ugunsgrēka gadījumā; rīcība, redzot nepazīstamas personas skolas tuvumā; rīcība draudu izteikšanas gadījumā; rīcība šaušanas vai spridzināšanas gadījumā.</p>
Dizains un tehnoloģijas	<p>4. klase. 2. temats. Kā atlej veidnē dažādu materiālu izstrādājumus? <i>Sveču liešana</i></p> <p>Ar skolotāja palīdzību katrs skolēns lej sveci (izkausēto parafinu lej nostiprinātajā veidnē), ievērojot drošības noteikumus (aizsarglīdzekļu izmantošana, darbs pie plīts un ar instrumentiem).</p> <p>4. klase. 3. temats. Kā zāgē, slīpē un urbj apaļkoka lietas no masīvā kokmateriāla? <i>Materiāla iepazīšana</i></p> <p>Iepazīstas ar kokapstrādes darbnīcas iekārtojumu (darbagaldi, instrumentu novietojums) un darba drošības noteikumiem (ugunsdrošība, darbs).</p> <p>4. klase. 4. temats. Kā lieto garšvielas vārītu ceptu olu ēdienu pagatavošanā? <i>Garšvielas uzturā</i></p> <p>Plāno savu darbu (nepieciešamie produkti, piederumi, veicamās darbības, to secība, pienākumu sadale). Pārrunā drošības un kārtības noteikumus virtuvē.</p> <p>5. klase. 1. temats. Kā šuj ar šujmašīnu izstrādājumu? <i>Šujmašīnas uzbūve un darbs ar šujmašīnu</i></p> <p>Iepazīstas ar šujmašīnas uzbūvi un darbības principiem, drošības noteikumiem darbā ar šujmašīnu.</p> <p>5. klase. 2. temats. Kā izgatavo izstrādājumu no kompozītmateriāliem? <i>Jaunu materiālu radīšana.</i></p> <p>Veic eksperimentu, ievērojot drošības noteikumus: salīdzina izejmateriālu (piemēram, polietilēna un kokvilnas, līmes un auduma/dzijas/papīra) īpašības un no tiem iegūtā kompozītmateriāla īpašības (piemēram, izturību un mitrumizturību), secina, kādas ir iegūtā kompozītmateriāla lietošanas priekšrocības.</p> <p>5. klase. 4. temats. Kā ar figūrzāģi izzāgē koka izstrādājumu no splākšņa? <i>Plātņu materiālu un to apstrādes iepazīšana</i></p> <p>Iepazīstas ar darba drošības noteikumiem, kas jāievēro, strādājot ar dažādiem rokas un elektriskajiem instrumentiem (figūrzāģi un dažādu veidu zāģiem, urbjmašīnu un dažādu veidu urbjiem, slīpmašīnu un dažāda raupjuma smilšpapīru).</p> <p><i>Modeļa izgatavošana</i></p> <p>Ievērojot drošības nosacījumus, izgatavo koka automašīnas modeli atbilstoši rasējumam/šablonam un izstrādātajam darba plānam.</p>

Mācību priekšmets	Temats
<p>Dizains un tehnoloģijas</p>	<p>6. klase. 4. temats. Kā kombinē koku ar citiem materiāliem, izgatavojot funkcionālu koka modeli? Vingrināšanās</p> <p>Noskatās un analizē video, nosauc veiktās darbības un to, kuri instrumenti izmantoti modeļa izgatavošanā, pārrunā drošības noteikumu ievērošanu un instrumentu izvēles pamatojumu, iesaka, kā darbības veikt drošāk un kuri materiāli, instrumenti ir nepieciešami.</p> <p>Skicē virsskatā video redzēto kuģīša modeli, pēc tā no putuplasta izgriež modeli, ievērojot drošības noteikumus.</p> <p>Apgūst putuplasta griezēja (“karstās drāts”) lietošanu un darba drošības noteikumus.</p> <p><i>Modeļa izgatavošana</i></p> <p>Apstrādā koka detaļas, izmantojot individuālās aizsardzības līdzekļus un ievērojot drošības noteikumus.</p> <p>6. klase. 5. temats. Projekts “Kā raksturot uzņēmējdarbību?”.</p> <p><i>Produkta izstrāde un testēšana</i></p> <p>Izstrādā prototipu, sekojot iepriekš izstrādātajam darba plānam un ievērojot drošības noteikumus.</p>
<p>Datorika</p>	<p>4. klase. 1. temats. Kā droši lieto dažādus tiešsaistes informācijas avotus un atsaucas uz tiem? Apdraudējumi tīmeklī</p> <p>leteicamie temati darba grupām: apdraudējumi savai drošībai (informācijas izmānīšana, mobings, personīgo ierīču iestatījumi u. c.).</p> <p><i>Tīmekļa izmantošana patstāvīgu mācību uzdevumu veikšanai.</i></p> <p>leteicamie temati skolēnu darbiem: drošība, tīmekļa pārlūkprogrammas un informācijas meklēšana tīmeklī (viktorīnas izstrāde).</p> <p>5. klase. 3. temats. Kas ir e-pasts un kā to lieto? E-pasts</p> <p>Atbild uz skolotāja uzdotiem uzvedinošiem jautājumiem par to, kā nevajadzētu rīkoties, izmantojot e-pastu.</p>
<p>Sociālās zinības</p>	<p>4. klase. 2. temats. Kā darbojas sociālās grupas dažādos laikos? Kādas ir sabiedrības grupas un to vērtības mūsdienās?</p> <p>Skolēni izpēta skolotāja sagatavotus materiālus par dažādām sociālajām grupām vietējā sabiedrībā. Izveido pazīmju sarakstu, pēc kurām iespējams noteikt piederību pie sociālās grupas. Spriež par iespējamām vērtībām un uzvedības normām, kas piemīt konkrētas grupas dalībniekiem.</p> <p><i>Kāpēc sabiedrībā pastāv dažādas kopienas un grupas?</i></p> <p>Uzklausot citu grupu stāstījumus, skolēni piedalās skolotāja vadītā diskusijā par to, kādas uzvedības normas jāievēro, lai iekļautos sabiedrībā kopumā un arī būtu daļa no kādas mazākas sociālās grupas.</p> <p>5. klase. 3. temats. Kā novērst un risināt konfliktus vietējā kopienā? Kā risināt konfliktus?</p> <p>Izmantojot savu pieredzi un skolotāja sagatavotus informācijas avotus, atpazīst dažādus konfliktu veidus, analizē to cēloņus un sekas. Klasē izstrādā anketas jautājumus par tēmu “Konflikti mūsu klasē”; visi individuāli aizpilda aptaujas lapas (var izmantot interneta platformu). Analizē skolotāja/ skolēna apkopotos aptaujas rezultātus, nosaka visbiežāk sastopamos konfliktu cēloņus klasē. Pamatojoties uz klasē veiktā pētījuma rezultātiem, grupās izstrādā un piedāvā konfliktu risināšanas paņēmienus.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Sociālās zinības	<p>Analizē problēmsituācijas, piedāvā dažādus konfliktu risināšanas veidus, vienojas par produktīvāko. Izsaka domas, kā mazināt konfliktu skaitu un novērst vardarbību sabiedrībā, mazināt aizspriedumus. Piemēram, veido plakātus sociālajai akcijai skolā "Mēs pret vardarbību!" vai "Viņi ir tādi paši kā mēs!"</p> <p>6. klase. 2. temats. Kā tiesības ir saistītas ar pienākumiem?</p> <p><i>Kāpēc vajadzīgi likumi un noteikumi?</i></p> <p>Skolēni nelielās grupās, izmantojot skolotāja sagatavotus informācijas avotus, noskaidro un spriež, kāpēc vajadzīgi likumi. Pētot informācijas avotus, skolēni secina, kas izdod likumus un noteikumus.</p> <p><i>Ko nosaka Bērnu tiesību aizsardzības likums?</i></p> <p>Grupās analizē BTAL (Bērnu tiesību aizsardzības likums) fragmentus, vienojas par atbildēm uz jautājumiem un prezentē tās klasesbiedriem. Apkopo informāciju domu kartē "Bērnu tiesību aizsardzības likums". Analizējot situācijas, attiecina likumā uzrakstīto uz savu ikdienu.</p> <p><i>Kā rīkoties, ja ir pārkāpts Bērnu tiesību aizsardzības likums?</i></p> <p>Izmantojot savu pieredzi un Bērnu tiesību aizsardzības likumu, analizē un izvērtē situācijas, secina, kādas bērnu tiesības visbiežāk tiek pārkāptas, kādi pienākumi netiek pildīti, spriež par pārkāpumu iemesliem. Pēc skolotāja norādēm skolēni atrod un iegūst informāciju, kur var meklēt palīdzību, ja tiek pārkāptas bērna tiesības.</p> <p><i>Kā nodrošināt tiesību ievērošanu un pienākumu izpildīšanu?</i></p> <p>Skolotāja vadītā diskusijā skolēni pārspriež, kā pienākumi ir saistīti ar tiesībām un ko varētu darīt, lai tiktu pildīti pienākumi un ievērotas tiesības. Konstatē konkrētus pārkāpumus, atpazīst to cēloņus un sekas. Veido plakātus par izvēlēto likumpārkāpumu pret bērniem novēršanu, prezentē tos. Izvērtē savu un klasesbiedru plakātus pēc piedāvātajiem kritērijiem. Piedalās ar plakātiem sociālajā akcijā "Sargājiet bērnus!"</p> <p>6. klase. 4. temats. Kā raksturot uzņēmējdarbību?</p> <p><i>Produkta izstrāde un testēšana</i></p> <p>(T) Izveido prototipu, sekojot iepriekš izstrādātam darba plānam un ievērojot drošības noteikumus.</p>

Drošības jautājumi mācību saturā. 7.–9. klase

I. Mācību jomu lielās idejas un sasniedzamie rezultāti

Mācību joma	Skolēnam sasniedzamie rezultāti (SR) mācību jomās
Dabaszinātņu	<p>D.Li.3. Objekta kustības maiņai ir nepieciešama kopējā spēka iedarbība 3.3. Drošība. 3.3.1. Izvērtē riska faktoros transportlīdzekļu kustībā, eksperimentējot, vērojot demonstrējumus, izmantojot dažādus informācijas avotus.</p>
	<p>D.Li.5. Zemes sistēmu mijiedarbība ietekmē Zemes virsmas un klimata veidošanos. 5.5. Dabas apdraudējumi. 5.5.1. Skaidro dabas apdraudējumu (zemestrīces, vulkānu izvirdumi, cunami, mežu ugunsgrēki, pārtuksnešošanās, viesuļvētras) cēloņus, radītās sekas, izvietojumu, prognozēšanas, monitoringa un seku mazināšanas tehnoloģiskās iespējas, izmantojot informācijas avotus un kartogrāfiskos materiālus. 5.5.2. Skaidro dabas parādību (zemestrīces, vulkānu izvirdumi, plūdi, viesuļvētras) zinātniskās izpētes un tehnoloģisko sasniegumu nozīmi dabas apdraudējumu iespējamās norises vietas/laika prognozēšanā un vides problēmu risināšanā, izmantojot kartogrāfiskos materiālus un informācijas avotus</p>
	<p>D.Li.11. Zinātnes uzdevums ir atrast dabā notiekošo parādību cēloņus 11.4. Tehnika un prasmes ar ieradumu tās veikt (drošība). 11.4.1. Lieto eksperimentam un lauka darbam vajadzīgos traukus, piederumus, saliekot nepieciešamās iekārtas (piemēram, gāzu iegūšanai un uzkrāšanai, maisījumu sadalīšanai), izmantojot aprakstu. Skaidro drošības noteikumu jēgu un rīkojas atbilstoši savai un apkārtējo drošībai, pētot vidi dabaszinātņu laboratorijās un sadzīvē.</p>
Veselības un fiziskās aktivitātes	<p>F.Li.4. Drošību un veselību sev un citiem ietekmē gan paša izsvērti lēmumi, apzinoties varbūtējos riskus un izvērtējot savu rīcību, gan gatavība atbilstoši reaģēt negaidītās un nepazīstamās situācijās. 4.1. Modelē, plāno un analizē dažādus apdraudējumu gadījumus tuvākajā apkārtnē, piemēram, ja ir plūdi, vētra, ķīmisko vielu noplūde, ugunsgrēks, sakaru līdzekļu traucējumu gadījumos. 4.2. Izvērtē un novērs riskus, pieņem lēmumus atbilstoši apkārtējās vides situācijai, braucot ar velosipēdu, mopēdu, skrituļdēli, skrejriteni, skrituļslidām, slēpojot, slidojot un nūjojot. 4.3. Izvērtē publisko fizisko aktivitāšu un brīvā laika pavadīšanas vietu izstrādātos drošības noteikumus un saskata iespējas, ko varētu mainīt, lai uzlabotu vides drošību. 4.4. Sadarbojoties izvēlas un lieto piemērotus fizisko sagatavotību sekmējošus vingrinājumus, kas palīdz pieņemt drošus lēmumus atbildīgai rīcībai dažādās negaidītās, bīstamās situācijās, piemēram, orientēties cilvēku pulī un telpu izvietojumā evakuācijas laikā un izvairīties no sadursmēm ar citiem. 4.5. Demonstrē drošu rīcību ūdenī un pieņem lēmumu, kā rīkoties iespējamās bīstamās situācijās ūdenī (aizrīšanās ar ūdeni, upes un jūras zemūdens straumes, krampji kājās, aizpeldēšana par tālu no krasta, atrašanās aukstā ūdenī, laivas apgāšanās). 4.6. Sadarbojoties modelē iespējamās bīstamās situācijas, kad nepieciešama evakuācija (no masu pasākumiem, tirdzniecības centriem, kinoteātriem), jāpieņem droši un atbildīgi lēmumi un atbilstoši jārikojas.</p>

Mācību joma	Skolēnam sasniedzamie rezultāti (SR) mācību jomās
<p>Tehnoloģiju</p>	<p>T.Li.2. Atbilstošu un drošu materiālu un tehnoloģiju izvēle, to prasmīga izmantošana dod iespēju radīt labākus dizaina risinājumus (produktu un informācijas dizaina, vides risinājumus).</p> <p>2.1.1. Ievērojot materiālu īpašības, pamato to izvēli atbilstoši iecerētajai idejai, plānotajai funkcionalitātei un lietotāja vajadzībām, lai neradītu apdraudējumu sabiedrībai un videi.</p> <p>2.1.2. Izmēģina apstrādes un apdares tehnikas un tehnoloģijas darbā ar daudzveidīgiem materiāliem un atbilstoši risinājuma lietojamībai, ievērojot drošības nosacījumus.</p>
	<p>T.Li.3. Dizaina risinājumus (produktu un informācijas dizaina, vides risinājumus) rada atbilstoši konkrēta lietotāja un sabiedrības vajadzībām, vēlmēm un iespējām.</p> <p>3.3. Kvalitatīvu dizaina risinājumu izstrādē svarīgi ievērot darba vides, darba drošības un ētiskos apsvērumus.</p> <p>3.3.1. Raksturo ergonomiskās prasības darba vides iekārtošanai. Patstāvīgi veic un ievēro pasākumus veselības traucējumu mazināšanai darbā. Apzinās faktorus, kas var ietekmēt un apdraudēt veselību, un veic pasākumus, lai izvairītos no iespējamajiem apdraudējumiem un atkarībām, tai skaitā datorspēļu, viedierīču un sociālo tīklu pārmērīgas lietošanas.</p> <p>3.3.2. Dizaina risinājuma izstrādes procesā ievēro darba drošības prasības un lieto individuālos aizsardzības līdzekļus darbā ar rokas, elektriskajiem, portatīvajiem instrumentiem, darbgaldiem un citiem darba palīgīdzekļiem.</p> <p>3.3.3. Rīkojas saskaņā ar drošības un ētikas normām darbā ar programmvadāmajām ierīcēm un tiešsaistē un skaidro to nozīmi.</p> <p>3.3.4. Mazina identitātes zādzības iespējas, raksturojot identitātes zādzības metodes un piemērus.</p> <p>3.3.5. Apzinās faktorus, kas var ietekmēt un apdraudēt ierīces, programmatūras un datu drošību, un veic pasākumus, lai izvairītos no iespējamajiem apdraudējumiem.</p> <p>3.3.6. Ievēro intelektuālā īpašuma un personas datu aizsardzības noteikumus un izvērtē šo noteikumu neievērošanas sekas. Veidojot dokumentus, kuros ir citēta vai apkopota citos resursos atrastā informācija, veido korektas atsauces uz tās avotu.</p>
<p>Sociālā un pilsoniskā</p>	<p>S.Li. 1. Katrs cilvēks ir unikāls un vērtīgs.</p> <p>1.3. Atpazīst un piedāvā risinājumus situācijās, kurās tiek apdraudēta cilvēku fiziskā un emocionālā drošība, diskutē par dzīvības vērtības morālajiem un ētiskajiem aspektiem. Demonstrē uzvedību, kas pauž cieņu un personisko atbildību par savu un citu cilvēku drošību un labklājību neviennozīmīgās situācijās.</p>
	<p>S.Li.2. Cilvēki veido attiecības ar citiem cilvēkiem.</p> <p>2.3. Skaidro, kā cilvēku līdztiesības un vienlīdzības principu ievērošana veicina cilvēku savstarpējo attiecību veidošanu un uzturēšanu. Balstoties uz pieredzi un novērojumiem, piedāvā uzvedības principus, kas palīdz mazināt nevienlīdzību, emocionālo un fizisko vardarbību, kā arī draudus un konfliktus. Skaidro radikalizācijas draudu esību, atpazīst radikalizācijas pazīmes vienaudžu vai citu cilvēku uzvedībā.</p>
	<p>S.Li.3. Mūsdienu sabiedrības pašorganizācijas forma ir demokrātiska valsts. Demokrātiskas valstis savstarpējo attiecību regulēšanai veido starpvalstu organizācijas.</p> <p>3.2. Skaidro normatīvo aktu hierarhiju. Pamato viedokli par cilvēktiesību fundamentālo lomu mūsdienu tiesiskuma izpratnē. Atbilstoši noteiktiem kritērijiem atpazīst vardarbīgās ideoloģijas un skaidro to neatbilstību spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, cilvēktiesību un vispārējām demokrātiskas sabiedrības normām. Atpazīst cilvēktiesību pārkāpumus, lai sekmētu to novēršanu ikdienā.</p> <p>3.3. Ievēro intelektuālā īpašuma un personas datu aizsardzības noteikumus un izvērtē šo noteikumu neievērošanas sekas. Veidojot dokumentus, kuros ir citēta vai apkopota citos resursos atrastā informācija, veido korektas atsauces uz tās avotu.</p>

II. Ar drošību saistīti jautājumi mācību priekšmetu programmu paraugi

Mācību priekšmets	Temats
Bioloģija	<p>7. klase. 1. temats. Kas ir organisma pamatvienība, un kā to pēta? <i>Kas jāievēro, lietojot mikroskopu?</i> Apskata gatavu mikropreparātu, ievērojot mikroskopa lietošanas noteikumus, fokusē attēlu mikroskopā, maina objektīvus. Veido ieradumu ievērot darba drošību un noteiktu darbību secību mikroskopa lietošanā, kā arī aprēķināt objekta palielinājumu.</p> <p>7.2. Kas sedz organismus? <i>No kā sastāv āda? Kā sniegt pirmo palīdzību ādas traumu gadījumos?</i> Izspēlē lomu spēli (cietušais – palīdzības sniedzēji), sniedzot palīdzību dažādās sadzīves situācijās, kad gūta ādas trauma, attīstot ieradumu izvērtēt situāciju un rūpēties par savu un citu veselību, drošību.</p> <p>7.3. Kas nodrošina augu un dzīvnieku balstu un kustības? <i>Kā darbojas cilvēka balsta un kustību orgānu sistēma, un kā saglabāt tās veselību?</i> Vadoties pēc savas pieredzes, izvērtē dažādas ikdienas situācijas, kurās iespējams gūt balsta un kustību orgānu sistēmas traumas, spriež par traumu daudzveidību un pieredzi dažādās situācijās.</p>
Fizika	<p>8. klase. 3. temats. Kā svārstības rada skaņu? <i>Skaņas riska faktori</i> Strādājot grupās vai pāros, izveido sarakstu ar profesijām, kurās jāsaudzē dzirde, izsaka priekšlikumus aizsardzības pasākumiem, tādā veidā attīstot ieradumu rūpēties par savu veselību un drošību.</p> <p>8. klase. 4. temats. Kāpēc ķermeņi kustas? <i>Spēks – kustības maiņas cēlonis</i> Modelē iekārtu inerces vērošanai. Piemēram, no pieejamiem materiāliem izveido auto modeli ar divvietīgu sēdekli – vienu ar drošības jostu, bet otru – bez. Par pasažieriem izmanto olas (svaigas, nevāritas). Modelē kustības sākumu, novērtē katra pasažiera stāvokli. Modelē auto sadursmi ar šķērslī, novēro pasažieru (olu) stāvokli pēc sadursmes un novērtē iespējamās traumas, tādā veidā attīstot ieradumu rūpēties par savu veselību un drošību.</p> <p>8. klase. 5. temats. Kāpēc ķermeņi var peldēt šķidrums un gaisā? <i>Arhimēda spēks</i> Analizējot dažādas ūdens un gaisa transportlīdzekļu katastrofas, izvērtē dažādus riska faktoros transportlīdzekļu kustībā uz ūdens un gaisā, tādā veidā attīstot ieradumu rūpēties par savu veselību un drošību.</p> <p>9. klase. 1. temats. Kā siltums izplatās un maina ķermeņu īpašības? <i>Siltuma daudzums</i> Plānojot un veicot eksperimentu, izvērtē riskus un ievēro drošības noteikumus, tādā veidā attīstot ieradumu rūpēties par savu veselību un drošību.</p> <p>9. klase. 2. temats. Kur un kā rodas elektrība? <i>Elektriskā strāva. Oma likums</i> Veicot eksperimentus ar elektrību un lietojot elektroierīces, izvērtē riskus un ievēro drošības noteikumus, attīsta ieradumu rūpēties par savu veselību un drošību.</p> <p>9. klase. 3. temats. Kā mēs ikdienā izmantojam elektrību? <i>Elektriskie slēgumi</i> Veicot eksperimentus ar elektrību un lietojot elektroierīces, izvērtē riskus un ievēro drošības noteikumus, attīstot ieradumu rūpēties par savu veselību un drošību.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Ģeogrāfija	<p>7. klase. 3. temats. Kā Zemes iekšējie un ārējie procesi maina Zemes reljefu? <i>Vulkāni un zemestrīces, to ietekme uz cilvēka dzīves apstākļiem</i></p> <p>Sadarbojoties grupā vai pāri, vai individuāli, izvēlas vienu zemestrīci un vulkāna izvirdumu un, ievērojot plānu (norises laiku, izvietojumu, procesus Zemes dzīlēs, cietušās valstis, ietekmi uz vidi, cilvēku ikdienu un saimniecību, seku novēršanu), raksturo to cēloņus, norisi un sekas, lai secinātu par ģeoloģisko procesu ietekmi uz cilvēku ikdienas dzīvi un saimniecisko darbību.</p>
Ķīmija	<p>8. klase. 1. temats. Kas ir ķīmija? <i>Kāpēc vajadzīga ķīmijas zinātne?</i></p> <p>Sadarbojoties grupā, sadala pienākumus, atrod informāciju par vielu bīstamības apzīmējumiem un cita veida informāciju (piemēram, vielu drošības lapas) un pamato, kāpēc, izmantojot vielas sadzīvē un ķīmijas laboratorijā, jāievēro drošības noteikumi.</p> <p>Analizē situācijas sadzīvē un ķīmijas laboratorijā (piemēram, videomateriāli, situāciju apraksti, raksti plašsaziņas līdzekļos, lomu spēles) un, sadarbojoties pāros, nosaka, kādi drošības noteikumi jāievēro, strādājot ar vielām.</p> <p>Veido drošības noteikumus darbam laboratorijā, pamato to ievērošanas nepieciešamību un izliek labi redzamā vietā.</p> <p><i>Kā veikt un aprakstīt pētījumu par vielu attīrīšanu?</i></p> <p>Veic eksperimentu (iztvaicēšanu) hipotēzes pierādīšanai, pareizi lieto laboratorijas traukus un piederumus, ievērojot drošības noteikumus.</p> <p>Izveido vienkāršu destilēšanas iekārtu, izmantojot laboratorijas iekārtas zīmējumu un eksperimenta darba gaitas aprakstu, ievērojot drošības noteikumus; iegūst destilētu ūdeni.</p> <p><i>Kā atšķirt vielas fizikālās un ķīmiskās pārvērtības?</i></p> <p>Pēc eksperimenta apraksta, sadarbojoties pāros, plāno un, ievērojot drošības noteikumus, veic vielu pārvērtības, un saskata notikušās pārvērtības pazīmes un pārvērtību cēloņus, skaidro jēdzienus "fizikāla pārvērtība" un "ķīmiska pārvērtība" jeb "ķīmiska reakcija".</p> <p>8. klase. 3. temats. Kā notiek vielu ķīmiskās pārvērtības? <i>Kā sadalīšanās reakcijas var izmantot gāzu iegūšanai?</i></p> <p>Pēc apraksta vai zīmējuma, sadarbojoties pāros, sadala pienākumus un izveido gāzu iegūšanas iekārtu, iegūst, uzkrāj un pierāda skābekli ūdeņraža peroksīda sadalīšanās reakcijā (ievērojot drošības noteikumus).</p> <p>8. klase. 4. temats. Kāpēc skābes un bāzes ir pretstati? <i>Kā iegūst un izmanto skābes un sārmus?</i></p> <p>Veic eksperimentus vai vēro demonstrējumus par skābju un sārmu iedarbību uz organiskām vielām, secina par skābju un sārmu kodīgumu, pamato drošības noteikumu ievērošanas nepieciešamību, strādājot ar šīm vielām.</p>
Sports un veselība	<p>Modulis "Pārvietošanās". Soļošana un skriešana <i>Pārvietošanās pamatkustību savienošana ar šķēršļu pārvarēšanas un priekšmetu pārvietošanas pamatkustībām</i></p> <p>Analizē, izvērtē sniegumu un pieņem lēmumus vingrinājumu slodzes un apjoma dozēšanai un sporta inventāra izvēlei atbilstoši savām fiziskajām spējām un veselībai, videi un drošībai.</p> <p>Pārvietošanās prasmju pielietojums vieglatlētikas vingrinājumos un citās fiziskajās aktivitātēs.</p> <p>Vēlams pilnveidot soļošanas un skriešanas vingrinājumus jebkuros piemērotos laikapstākļos, atbilstoši savām fiziskajām spējām un veselībai, videi un drošībai.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Sports un veselība	<p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši pārvietošanās mērķim, uzdevumiem un norises vietai.</p> <p>Modulis “Šķēršļu pārvarēšana” <i>Vingrošanas vingrinājumi</i> Analizē, izvērtē un pieņem lēmumus vingrinājumu slodzes un apjoma dozēšanai un sporta inventāra izvēlei atbilstoši savām fiziskajām spējām un veselībai, videi un drošībai. Izvērtē citu cilvēku emocijas un rīcības motīvus un pielāgo savu uzvedību un komunikācijas veidu atbilstoši situācijai. Šķēršļu pārvarēšanas prasmju pielietojums citās fiziskajās aktivitātēs. Pašaizsardzības vingrinājumos izmanto velšanās, pārvēliena, kūleņa un stājas elementus, lai apgūtu specifiskos aizsardzības vingrinājumus savas drošības palielināšanai.</p> <p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši šķēršļu pārvarēšanas mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Darbojoties šķēršļu pārvarēšanas vingrinājumos, paredz bīstamas situācijas, atpazīst riskus, analizē domu un emociju ietekmi uz atbildīgu personisko lēmumu pieņemšanu savas un citu drošības un veselības saglabāšanai.</p> <p>Modulis “Priekšmetu pārvietošana” <i>Priekšmetu pārvietošanas pamatkustību savienošana ar pārvietošanās un šķēršļu pārvarēšanas pamatkustībām</i> Analizē, izvērtē un pieņem lēmumus vingrinājumu slodzes un apjoma dozēšanai un sporta inventāra izvēlei atbilstoši savām fiziskajām spējām un veselībai, videi un drošībai. Piemēram, variē “biatlona” trases garumu, reljefu, zonā un mērķi metamo priekšmetu lielumu un smagumu, izvēlas individuālu mešanas attālumu.</p> <p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši priekšmetu pārvietošanas mērķim, uzdevumam un norises vietai. Izvēloties spēļu laukumus dažādās vidēs, izvērtē to drošības atbilstību fiziskajai aktivitātei. Darbojoties priekšmetu pārvietošanas vingrinājumos, paredz bīstamas situācijas, atpazīst riskus, analizē domu un emociju ietekmi uz atbildīgu personisko lēmumu pieņemšanu savas un citu drošības un veselības saglabāšanai.</p> <p>Modulis “Kustību rotaļas un spēles” <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši spēles mērķim, uzdevumam un norises vietai. Izvēloties spēļu laukumus dažādās vidēs, izvērtē to drošības atbilstību fiziskajai aktivitātei. Darbojoties vingrinājumos, paredz bīstamas situācijas, atpazīst riskus, analizē domu un emociju ietekmi uz atbildīgu personisko lēmumu pieņemšanu savas un citu drošības un veselības saglabāšanai.</p> <p>Modulis “Dejas un rītmiskās kombinācijas” <i>Aerobikas un vingrošanas vingrinājumi</i> Analizē un izvērtē vingrošanas vingrinājumu slodzi un apjomu un pieņem lēmumus par to dozēšanu un inventāra izvēli atbilstoši savām fiziskajām spējām un veselībai, videi un drošībai. Piemēram, izpilda vingrinājumus ar apliem (meitenes) vai hantelēm (zēni). Vingrinājumus izpilda individuāli, ar partneri vai grupā dažādos variantos – ar priekšmetu vai bez tā, ar mūzikas pavadijumu vai bez tā.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Sports un veselība	<p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši mācību stundas mērķim, uzdevumiem un norises vietai.</p> <p>Modulis “Piedzīvojumu aktivitātes” <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Patstāvīgi vai grupā plānojot pārgājiena maršrutu, izzina, analizē, izvērtē un modelē dažādas situācijas, kas var apdraudēt dalībnieku drošību. Piemēram, vēlreiz pievēršas ceļu satiksmes noteikumiem, ja pārgājiena laikā jāiet gar autoceļu, vai drošības noteikumiem pie ūdeņiem, ja pārgājiena laikā jāpārvietojas gar upes krastu.</p> <p>Modulis “Fiziskā drošība” <i>Ceļu satiksmes drošība</i> Individuāli vai grupā analizē un izvērtē dažādas veselībai un drošībai bīstamas situācijas ceļu satiksmē (dzīvesvietas tuvākajā apkārtnē), spriež, kā noteikumu ievērošana ietekmē gan indivīda, gan sabiedrības drošību, un pieņem pamatotus lēmumus. Piemēram, pārvietošanās modulī, darbojoties ar braucamlīdzekļiem (pārvietojoties ar velosipēdu, mopēdu, elektrisko skūteri u. c.), jāievēro ceļu satiksmes noteikumi.</p> <p><i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana fiziskajās aktivitātēs</i> Individuāli vai grupā veido vingrinājumu kopumus, kuru izpildes laikā tiek attīstītas prasmes, kas palielina personisko drošību. Piemēram, uzlabo rīcībspēju ierobežotā laika posmā (palielina reakcijas ātrumu uz dažādiem signāliem); spēju ātri orientēties cilvēku pulī (ekstremālās dzīves situācijās) un izvairīties no sadursmēm ar citiem (koordinācijas izpausmes formas – spēja orientēties telpā, reakcijas ātrums, kustību biežums); spēju ātri orientēties un pārvietoties šaurās, nepazīstamās telpās (koordinācijas izpausmes forma – spēja orientēties telpā); spēju orientēties telpā ierobežotas redzamības apstākļos (koordinācijas izpausmes forma – spēja orientēties telpā). Novērtē savas prasmes pēc iepriekš izvirzītiem kritērijiem un, ja nepieciešams, uzlabo savu sniegumu.</p> <p><i>Droša rīcība ārkārtas situācijās un pirmā palīdzība</i> Individuāli vai grupā analizē, izvērtē dažādas bīstamas situācijas, pieņem lēmumus, veido problēmas risinājuma plānu (piemēram, ja skolā ir izcēlies ugunsgrēks), izspēlē to un, ja nepieciešams, darba gaitā plāno uzlabojumus. Analizē personiskās īpašības un uzvedību, kas ietekmē rīcību konkrētā bīstamā situācijā. Izmantojot fiziskos un stresa samazināšanas vingrinājumus, piemēram elpošanas, muskuļu atslābināšanas un kognitīvos vingrinājumus, mācās, kā rīkoties paaugstināta stresa situācijās.</p> <p>Modulis “Slēpošana” 1.–9. klasei <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i> Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši mācību satura apguves mērķim slēpošanā, uzdevumiem un norises vietai. Skolēni diskutē un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu slēpošanas nodarbībās, piemēram, kāpēc jārespektē citi slēpotāji nobraucienos no kalna vai distances veikšanas laikā. Kritiski izvērtē, vai slēpošanas vietas reljefs atbilst slēpotāja sagatavotībai un vai slēpotājam ir slēpošanai piemērots apģērbs, kas aizsargā no apsaldēšanās (ērts, viegls sporta apģērbs, kas nelaiž cauri vēju un lietu) un piemēroti apavi (lai zābaki neuzberztu tulznas).</p>

Mācību priekšmets	Temats
Sports un veselība	<p>Modulis "Slidošana" 1.–9. klasei <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i></p> <p>Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši slidošanas mērķim, uzdevumiem un norises vietai. Skolēni diskutē un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu slidošanas nodarbībās. Piemēram, kāpēc slidojot jāievēro un jārespektē citi slidotāji vai jāizvairās no sadursmēm ar tiem. Apgūst kustību koordinācijas vingrinājumus, kas sekmē spēju orientēties telpā, operatīvi novērtēt radušos situāciju slidošanas laukumā un reaģēt uz to ar racionālām darbībām, piemēram, konkrētu rīcību, lai izvairītos no sadursmēm ar citiem cilvēkiem.</p> <p>Modulis "Peldēšana" 1.–9. klasei <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i></p> <p>Ar skolotāja atbalstu izzina, analizē un izvērtē dažādas iespējamās bīstamās situācijas ūdenī, pieņem izsvērtus lēmumus, uzņemas atbildību par tiem un droši rīkojas, piemēram, gadījumā, ja sākas panika, jo ir notikusi aizrīšanās ar ūdeni.</p> <p>Drošības apmācības praktiskajā daļā</p> <ul style="list-style-type: none"> • iepazīstas ar glābēju inventāru (laiva, glābšanas dēlis, pludiņi, bojas, niršanas aprīkojums, hidrokostīmi, sviežamās līnes, auklas, pirmās palīdzības manekens); • apgūst peldēšanu ar piecām dažādu veidu glābšanas vestēm; • apgūst glābšanu no krasta ar sviežamās līnes vai improvizēta glābšanas līdzekļa palīdzību; • apgūst pareizu lēkšanu; • apgūst "bezkontakta" glābšanu; • iemācās, kā rīkoties, lai samazinātu riskus peldvietā un ūdenī. <p>Apgūstot peldētprasmi, attīsta ieradumu ievērot peldvietās vai peldbaseinos izvietoto drošības informāciju, kā arī ieradumu būt pietiekami patstāvīgam, lai pateiktu nē, ja kāds aicina uz pārdrošu rīcību vai pats gatavojas tā rīkoties.</p> <p>Modulis "Pārvietošanās ar braucamlīdzekļiem" 1.–9. klasei <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i></p> <p>Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši pārvietošanās mērķim, uzdevumiem un norises vietai.</p> <p>Kritiski izvērtē, kāpēc fiziskajās aktivitātēs ar ripojošiem braucamlīdzekļiem vienmēr jālieto aizsargēkīpējums un jāpārbauda inventārs. Ievēro noteiktās drošības prasības gan BMX trasēs, gan skeitparkos un citās aktivitāšu vietās, lai būtu droša vide visiem dalībniekiem. Piemēram, pārvietojoties mācību laukumā, ievēro kustības pamatvirzienu.</p> <p>Prasmju apguves laikā ar skolotāja atbalstu mācību laukumā modelē dažādas situācijas ceļu satiksmē, piemēram, krustojuma pārbraukšanu ar velosipēdu atbilstoši ceļu satiksmes noteikumiem. Sadarbojoties grupā, izvērtē situāciju, riskus un pieņem izsvērtus lēmumus.</p> <p>Modulis "Pašaizsardzība" 1.–9. klasei <i>Drošas rīcības prasmju attīstīšana</i></p> <p>Mācību satura apguves laikā gan skolotājs (demonstrējot vingrinājumus), gan skolēni (izpildot vingrinājumus) ievēro drošības noteikumus atbilstoši mācību stundas mērķim, uzdevumiem un norises vietai.</p> <p>Patstāvīgi veicot paš aizsardzības vingrinājumus, izzina un izvērtē, kāpēc tie ir jāizpilda vieglā tempā un ar ierobežotu pretošanos (lai maksimāli izvairītos no iespējamām traumām).</p> <p>Ievēro drošības noteikumus, uzsākot pretošanos un pretpaņēmienu, sāk tos izpildīt tikai pēc skolotāja komandas. Pastāsta, diskutē un vienojas par drošības noteikumu ievērošanu paš aizsardzības nodarbībās.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Dizains un tehnoloģijas	<p>7. klase. 2. temats. Kā modelē un izgatavo izstrādājumu ar 3D printeri? <i>Vajadzību un iespēju apzināšana</i> lepažistas ar darba drošības noteikumiem, kas jāievēro, strādājot ar 3D printeri.</p> <p>7. klase. 4. temats. Kā rotā kokmateriāla izstrādājumus? <i>Vingrināšanās</i> Pēc skolotāja norādēm veido kokgriezumu, iepazīstas ar griezējinstrumentiem, to lietošanas un drošības nosacījumiem (griešanas virziens, asmens formas atbilstība griezumam, instruments darba kārtībā).</p> <p><i>Darba izstrāde</i> Veic darba izstrādi atbilstoši drošības noteikumiem.</p> <p>8. klase. 2. temats. Kā modelē un izgatavo ar programmvadāmiem darbgaldiem izstrādājumus? <i>Kas ir ražošanas resursi, kādi ir to veidi? / Materiālu un tehnoloģiju apzināšana</i> lepažistas ar darba drošības noteikumiem (detāļu nostiprināšana, aizsargierīču izmantošana), kas jāievēro, strādājot ar kokapstrādes ierīcēm, iepazīst programmvadāmu darbgaldu uzbūvi un to, kā iestatīt 0 punktu un kā izvēlēties iekārtai atbilstošu faila formātu.</p> <p>8. klase. 3. temats. Kā virpo ar koka virpu izstrādājumu? <i>Virpošanas procesa iepazīšana</i> lepažistas ar kokapstrādes virpu, tās uzbūvi un drošības noteikumiem, ka jāievēro darbā ar to (instrumenti nav bojāti, nostiprināšana, aizsarglīdzekļu izmantošana, darbību secīga izpilde).</p>
Datorika	<p>7. klase. 1. temats. Kā darbojas un atšķiras programmvadāmās ierīces un kā tās droši pārvaldīt? <i>Programmvadāmo ierīču lietošana mācību uzdevumu veikšanai</i> Arhivē darba datnes, datu drošībai iestata arhīva aizsardzību (paroli).</p> <p>7. klase. 2. temats. Kā veido teksta dokumentus un prezentācijas, sadarbojoties tiešsaistē? <i>Tiešsaistes servisi un konta izveide</i> Pārrunā, kas ir drošība internetā – kā veidot drošas paroles, kāpēc savu paroli nedrīkst izpaust citiem.</p> <p>8. klase. 1. temats. Kā strādā datortīkli? <i>Datortīklu veidi</i> Pārrunā drošības riskus programmvadāmu ierīču pieslēgšanai globālajam tīklam un iespējas, kā tos mazināt.</p> <p><i>Datortīklu maršrutētāju un komutatoru veidi</i> Pārrunā, kā, nosakot maršrutētāja iestatījumus, ir iespējams samazināt drošības riskus, piešķirt dažādas lietotāju atļaujas un radīt ierobežojumus.</p> <p>8. klase. 3. temats. Kā izvēlas un lieto tiešsaistes rīkus konkrēta uzdevuma veikšanai? <i>Tiešsaistes rīku dažādība</i> Kopīgi pārrunā drošības apsvērumus, piesaistot savu kontu dažādiem tiešsaistes rīkiem. Spriež, kāpēc ir svarīgi iepazīties ar atļaujām, kuras šādā brīdī tiek sniegtas.</p>

Mācību priekšmets	Temats
Sociālās zinības	<p>7. klase. 2. temats. Kā vadīt stresu? <i>Kas ir emocionālā un fiziskā drošība?</i> Skolēni analizē dažādus informācijas avotus, apkopo informāciju, atpazīst jēdzienus un grupē emocionālo un fizisko drošību veicinošos faktorus, spriež par drošības situāciju klasē, skolā, uz ielas un valstī. Pamatojoties uz pieredzi, spriež par draudiem pusaudža vecumā. Izmantojot skolotāja sagatavotus informācijas avotus, atpazīst mobinga izpausmes dažādos gadījumos. Diskutē par atbilstošu uzvedību, piedzīvojot vai novērojot mobingu.</p> <p><i>Kāpēc notiek konflikti? Kā tos risināt?</i> Izvērtē skolotāja piedāvātās konfliktu risināšanas stratēģijas, lai pieņemtu patstāvīgu lēmumu par savu reakciju uz konfliktu. Veic dažādu konfliktu gadījumu izpēti, empātiski iedziļinās dažādu personāžu lomā un izstāsta notikumu no sava redzespunkta, nosaka konfliktu cēloņus un skaidro šī konflikta veidu – tas ir vērtību vai vajadzību konflikts. Modelē atbilstošas konfliktu risināšanas stratēģijas (kompromiss, izvairīšanās, sadarbība). Diskutē un spriež par risinājuma sekām visiem konfliktsituācijās iesaistītajiem, lai izprastu alternatīvas.</p> <p><i>Kas izraisa stresu? Kā pārvarēt stresu?</i> Pāros izdomā un uzraksta gadījumus, kuros cilvēki ir stresa situācijā, tiek apdraudēta viņu emocionālā vai fiziskā drošība; mainās ar situācijām starp klasesbiedriem un izstrādā izveidotajām situācijām risinājumus, lai izmantotu stresa mazināšanas stratēģijas. Grupās vai pāros izveido videosīzetu vai skeču, kurā parāda konfliktu un stresu, kas rodas tajā iesaistītajiem cilvēkiem, lai piedāvātu risināšanas stratēģijas, uzstājoties kā lietpratēji konfliktu risināšanā, tādējādi demonstrējot apgūto. Visas grupas prezentē darbu, savstarpēji izvērtē to pēc iepriekš zināmiem kritērijiem.</p> <p>8. klase. 1. temats. Kā notiek ražošana? Kopīgs temats ar mācību priekšmetu Dizains un tehnoloģijas. <i>Kas ir ražošanas resursi, kādi ir to veidi? Materiālu un tehnoloģiju apzināšana</i> (T) Veic vingrināšanās uzdevumu, izgatavojot izstrādājumu pēc parauga ar roku un ar CNC. Iepazīstas ar darba drošības nosacījumiem (detāļu nostiprināšana, aizsargierīču izmantošana), strādājot ar kokapstrādes ierīcēm, iepazīst programmvadāmu darbgaldu uzbūvi, apgūst, kā iestatīt 0 punktu un kā izvēlēties iekārtai atbilstošu faila formātu.</p> <p>9. klase. 2. temats. Kā un kādi likumi aizsargā cilvēktiesības? <i>Kādi normatīvie akti pastāv Latvijā, kādas dzīves jomas tie regulē?</i> Skolēni, izmantojot dažādus informācijas avotus, secina, kādi normatīvie akti ir Latvijā, kādas dzīves jomas tie regulē, kas tos izstrādā un pieņem, lai izprastu to hierarhiju un attiecinātu uz sevi. Analizējot gadījumus, skolēni grupē pārkāpumus atbilstoši likumos noteiktajai atbildībai (kriminālatbildība, administratīvais pārkāpums, civiltiesiskā atbildība); izmantojot likuma tekstus, nosaka atbildības veidu un apjomu, lai izprastu atšķirību starp dažādām tiesību jomām. Izvērtējot cilvēku uzvedību ikdienas situācijās, prognozē tiesiskās atbildības riskus un sekas, savu prognozi salīdzina ar atbilstošā likuma pantiem.</p> <p><i>Kā var aizstāvēt savas un citu cilvēku tiesības?</i> Pētot www.tiesibsargs.lv, skolēni noskaidro, kur var vērsties pēc palīdzības tiesību pārkāpumu gadījumā. Skolēni grupās apkopo informāciju par nevalstiskām organizācijām, kas sniedz palīdzību personām, kuras cieš no vardarbības vai kuru tiesības tikušas pārkāptas. Izmantojot apkopoto informāciju, skolēni grupā izstrādā rīcības plānu, kā mazināt nevienlīdzību, emocionālo un fizisko vardarbību skolā, vietējā kopienā, valstī, pasaulē. Publicē rīcības plānu skolā vai sociālajos tīklos, pievērš sabiedrības uzmanību, organizējot zibakciju vai kādu citu sociālo akciju.</p>

Pielikums

Papildu resursi drošības jautājumos

1. Ceļa karte skolotājam. Sports un veselība 1.–3. klasei
<https://mape.gov.lv/api/files/8AED6FCC-1D5A-4FA5-B7F9-3573D556BC76/download>
2. Ceļa karte skolotājam. Sports un veselība 4.–6. klasei
<https://mape.gov.lv/api/files/F6014804-FADE-4BA0-99DF-F94D053C5115/download>
3. Ceļa karte skolotājam. Sports un veselība 7.–9. klasei
<https://mape.gov.lv/api/files/FE2CAB32-8EF4-4305-ACB0-130D80433690/download>
4. Praktiskās vadlīnijas cilvēkdrošības koncepcijas ieviešanai kopienu līmenī, tajā skaitā nevalstiskajās organizācijās (autori Ž. Ozoliņa, I. Reinholde, L. Rudzīte)
<https://nvo.lv/uploads/201910181557552513.pdf>
5. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
Drošības padomi <https://www.vugd.gov.lv/lv/drosibas-padomi>
Izglītojoši materiāli bērniem un jauniešiem <https://www.vugd.gov.lv/lv/izglitojosi-materiali-berniem-un-jauniesiem>
6. Sargs.lv
Kā rīkoties krīzes situācijā <https://www.sargs.lv/lv/buklets-ka-rikoties-krizes-situacija-vieglaja-valoda>
7. Valsts policija
Drošības padomi <https://www.vp.gov.lv/lv/drosibas-padomi>
8. Ceļu satiksmes drošības direkcija
Padomi bērniem <http://www.berniem.csdd.lv>

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā



NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020



EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ